

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กรณีศึกษา แรงงานภาคประมงทะเล ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอข้อมูล 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลการจ้างงาน สภาพการทำงาน สวัสดิการ ความเป็นอยู่บนเรือของ ลูกจ้างภาคประมงทะเลของประเทศไทย

ตอนที่ 2 ศึกษาการคุ้มครองแรงงานประมงทะเลและแนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการค้ามนุษย์รูปแบบการบังคับใช้แรงงานประมงทะเล

2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานประมงทะเล

2.2 มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย

2.3 แนวทางในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงาน ประมงทะเล

ตอนที่ 3 การอภิปรายผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลการจ้าง สภาพการทำงาน สวัสดิการ ความเป็นอยู่บนเรือของลูกจ้างภาคประมง ของประเทศไทย

แรงงานประมงทะเลเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่งในการทำประมงทะเล การจับสัตว์น้ำเพื่อสำหรับบริโภคภายในประเทศและการส่งออก ประเทศไทยเป็นผู้นำประเทศหนึ่งในธุรกิจภาคประมงการทำการค้าอาหารทะเลระหว่างประเทศมีการขยายตัวอย่างมากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าประมงเพื่อการบริโภคเป็นลำดับหนึ่งของโลกมาตั้งแต่ปี 2536 และในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2541-2551) ปริมาณและมูลค่าส่งออกสินค้าประมงเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 4.58 และ 5.11 ต่อปี ตามลำดับในปี 2551 ปริมาณการส่งออกสูงถึง 1.91 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 228,218 ล้านบาท (กุลภา บุญชูวงศ์, 2553) แต่ในขณะเดียวกันการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดสวัสดิการและการให้ความคุ้มครองแรงงานในอาชีพนี้ยังไม่ค่อยดีนัก ปัจจุบันจึงเกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคประมงจำนวนมาก จากการศึกษาสภาพ

การทำงาน การจ้างงาน สภาพความเป็นอยู่บนเรือ และปัญหาจากการประกอบอาชีพของลูกจ้าง ประมง มีรายละเอียดดังนี้

1.1 บุคลากรในเรือประมง

เรือประมงที่จะออกทำการประมงในแต่ละครั้งจำเป็นต้องมีแรงงานในจำนวนที่เพียงพอกับความต้องการใช้แรงงานในเรือ หากเรือประมงลำใหญ่มีขนาดอวนใหญ่ ก็จำเป็นต้องใช้คนงานเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก การทำงานในเรือประมงจะมีการแบ่งหน้าที่ทำงานดังนี้

ได้กั้ง ทำหน้าที่การออกทำการประมงในนอกน่านน้ำซึ่งต้องใช้เวลาเดินเรื่อนาน ๆ ส่วนใหญ่นายจ้างจะมอบอำนาจสิทธิขาดในเรือให้กับได้กั้งเป็นผู้ตัดสินใจและรับผิดชอบ ควบคุมการทำงานของลูกจ้างในเรือและรับผิดชอบในการจับปลาแต่ละเที่ยว

ผู้ช่วยได้กั้ง (ยี่ซั่ว) ทำหน้าที่ควบคุมปลาและสัตว์น้ำทะเลที่จับได้

นายท้าย ทำหน้าที่ควบคุมเรือ

ลูกเรือ มีตำแหน่งหน้าที่หลากหลาย เช่น คนน้ำ คนไล่ คนทิ้งหิน คนทิ้งทุ่น คนทำตะเกียง คนทิ้งแพไฟ คนสาวกาง คนเฝ้าซั้ง และลูกเรือทำหน้าที่ทั่วไป ลูกเรือส่วนใหญ่จ้างจากแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือและแรงงานต่างด้าว (พม่า)

1.2 สภาพการทำงาน

สภาพการทำงานในช่วงออกทะเลไม่มีกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับการทำงานที่แน่นอน ไม่ได้กำหนดเวลาการทำงาน เวลาพักวันหยุด มีแต่ธรรมเนียมในการทำงานตามสภาพที่เกิดขึ้นในลักษณะทำงานไปพักไป กล่าวคือเมื่อเจอฝูงปลาตามที่ได้กั้งต้องการลูกเรือจะร่วมกันวางอวนและทำงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจับปลาและสัตว์น้ำจนแล้วเสร็จ ในระหว่างนี้จะต้องทำงานติดต่อกันตลอดไม่มีเวลาพัก จะได้พักในช่วงที่รอลงอวน กู้วนหรือช่วงเวลาที่เรือกำลังลากอวนหรือกำลังลอยอวนอยู่ แล้วทำงานต่อเมื่อถึงเวลากู้วน ปลดปลาและแยกชนิดปลา นำปลาแช่เย็นเสร็จแล้วพักได้ และเริ่มทำงานอีกครั้งเมื่อถึงเวลาลงอวนหรือลอยอวนใหม่ วันทำงาน เวลาทำงาน และเวลาพักจึงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่พบฝูงปลาและปริมาณปลาและสัตว์น้ำที่จับได้ในแต่ละครั้ง สำหรับนายท้ายเรือ ช่างเครื่องและคนครัวจะมีเวลาทำงานตามหน้าที่ที่ต้องทำโดยไม่ได้อยู่กับช่วงเวลาที่พบฝูงปลาและจับปลาเหมือนลูกเรือ นายท้ายจะมีช่วงเวลาทำงานตั้งแต่เวลาน้ำเรือออก

จากท่าไปยังแหล่งทำประมง การเคลื่อนย้ายแหล่งทำประมงจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง การนำเรือลากอวน ดันหรือร่อนอวนในขณะหาปลา การนำเรือกลับท่าเรือ

ในช่วงออกทะเลลูกจ้างในเรือประมงมีโอกาสรบอันตรายและเสี่ยงภัยหลายประเภท เช่น ประสบอันตรายจากการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำประมง เช่น ลวดสลิงคว้านมือ และทำขาดหรือบาดเจ็บ เสากะโถงหักทับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต การเจ็บไข้จากการตรากตรำทำงานในทะเล อันตรายจากสังคมในเรือที่ขาดคุณธรรม ภัยจากโจรสลัด ภัยทางธรรมชาติ ภัยจากการรุกรานน้ำและไปจับปลาในเขตหวงห้ามซึ่งทำให้ลูกเรือบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย หรือถูกจับกุม ถูกจำคุกในต่างประเทศโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือดูแลที่ดีจากเจ้าของเรือ

สำหรับการกลับเข้าฝั่งในแต่ละเที่ยวขึ้นขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของไต้ก๋งซึ่งรับผิดชอบการหาปลา เมื่อเรือประมงกลับถึงฝั่งแล้วลูกเรือทุกคนมีหน้าที่ช่วยกันนำปลาและสัตว์น้ำจากเรือขึ้นท่าเรือหรือสะพานปลาให้หมดเพื่อให้เจ้าของเรือทำการขายต่อไป หลังจากขึ้นปลาและทำความสะอาดเรือเสร็จสิ้น ลูกจ้างในเรือประมงจึงได้หยุดงานระยะเวลาการหยุดงานในช่วงที่ไม่ได้ออกทะเลนี้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพเรือว่าจะต้องซ่อมนานเท่าใด การเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ เสิร์ยอาหารในการออกเรือ ไต้ก๋งเป็นผู้กำหนดและนัดออกเรือในเที่ยวต่อไป นอกจากนี้การหยุดพักไม่ออกทะเลบางช่วงขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติเป็นช่วงที่มีมรสุมช่วงเดือนหงาย หากระยะเวลาหยุดนานมากลูกจ้างบางคนจะย้ายไปทำงานกับเรือประมงลำอื่น หรือออกจากงานไปทำงานอื่น เมื่อใกล้ถึงกำหนดเวลานัดหมายออกเรือก็ไม่กลับมาลงเรือ ถ้าลูกจ้างเจ็บป่วยหรือมีธุระจำเป็นไม่สามารถลงเรือตามกำหนดได้จะต้องแจ้งล่วงหน้าต่อเจ้าของเรือหรือไต้ก๋งก่อนถึงกำหนดออกเรือเพื่อให้ไต้ก๋งจะได้หาคนอื่นมาทำแทนหรือลูกจ้างต้องหาผู้อื่นมาทำแทน การหยุดงานในลักษณะนี้ลูกจ้างจะไม่ได้รับค่าจ้างเว้นแต่ลูกจ้างที่ทำงานในตำแหน่งสำคัญ

1.3 อัตราค่าจ้าง

อัตราค่าจ้างจะเป็นลักษณะการจ้างตามธรรมเนียมการปฏิบัติจากสภาพการทำงานในเรือประมงนอกน่านน้ำในแต่ละเที่ยวมีระยะเวลานาน เจ้าของเรือจึงไม่ออกไปจับปลาร่วมกับลูกจ้างแต่จะมอบหมายให้ไต้ก๋งทำหน้าที่ควบคุมดูแลแทนโดยเป็นผู้รับลูกจ้างเข้าทำงานในเรือ และกำหนดค่าตอบแทนการทำงานให้กับลูกจ้าง การรับลูกจ้างเข้าทำงานเป็นการตกลงด้วยวาจาไม่มีหลักประกัน

ค่าจ้างตามผลงานมี 2 ประเภท มักกำหนดสำหรับลูกเรือ คือ

1) เงินค่าเที่ยว (ค่าวิก) ได้กึ่งจะเป็นผู้กำหนดอัตราค่าเที่ยวให้กับลูกเรือแต่ละคนเบิกค่าใช้จ่ายในระหว่างเรือยังไม่ออกทะเลให้เบิกได้เดือนละ 1-2 ครั้ง โดยได้กึ่งเบิกจากเจ้าของเรือจำนวนหนึ่งไว้ เพื่อแบ่งจ่ายค่าเที่ยวให้กับลูกเรือซึ่งถือเป็นเงินยืมที่เจ้าของเรือจะนำไปคำนวณเป็นค่าใช้จ่าย (ใส่หุ้ย) ในการคิดคำนวณเงินส่วนแบ่งรายได้หรือเงินเปอร์เซ็นต์หรือ

2) เงินส่วนแบ่งรายได้สุทธิจากการขายปลาหรือเงินเปอร์เซ็นต์หรือเงินค่าน้ำ เงินส่วนนี้คำนวณจากยอดขายปลาและสัตว์น้ำทั้งหมด หักค่าใช้จ่ายในการจับปลาซึ่งจะคิดคำนวณต่อเที่ยวหรือคำนวณทั้งปี (ค่าใช้จ่ายในการจับปลาประกอบด้วยค่าน้ำมัน ค่าเสบียงอาหาร เงินค่าเที่ยว ค่าซ่อมเรือ ค่าแก๊ส ค่าน้ำแข็ง และอื่น ๆ ซึ่งไม่มีการตกลงกันแน่นอนทำให้เกิดการโต้แย้งเสมอ)

สำหรับได้กึ่งนอกจากจะได้รับเงินส่วนแบ่งจากยอดขายสุทธิแล้ว ตามธรรมเนียมยังได้รับเงินพิเศษจากเจ้าของเรือในอัตราร้อยละ 10 ของยอดขายปลาทั้งหมด การจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างประมงน้ำลึกที่ปฏิบัติกันมา มี 3 ลักษณะ คือ

1. จ่ายค่าจ้างเป็นรายเดือนอย่างเดียว
 2. จ้างค่าจ้างเป็นรายเดือนและเงินส่วนแบ่ง
 3. จ่ายเฉพาะเงินส่วนแบ่งเพียงอย่างเดียว
- อัตราค่าจ้างในน่านน้ำในปัจจุบัน

1. ได้กึ่ง 20,000-30,000 บาท
2. นายท้าย 7,000-8,000 บาท และรวมค่าเที่ยว ๆ ละ 1,000-2,000 บาท ซึ่งใน 1

เดือนก็จะมีเมื่อนำเรือเข้าฝั่งหลายเที่ยว

3. ผู้ช่วยนายท้าย 6,000 บาท
4. เ็นจีเนีย 20,000-30,000 บาท
5. จุ่มโบ้หรือคนทำครั้ว 6,000 บาท
6. หัวหน้าลูกเรือ 6,500-8,000 บาท
7. ลูกหรือลูกจ้าง 4,000-5,000 บาท

อัตราค่าจ้างนอกน่านน้ำในปัจจุบัน

1. ได้กึ่ง 25,000-30,000 บาท
2. นายท้าย 15,000-20,000 บาท และรวมค่าเที่ยว ๆ ละ 1,500-3,500 บาท ซึ่งจะ

จอดเทียบท่าหลังจากออกเรือ 40-60 วัน

3. ผู้ช่วยนายท้าย 8,000 บาท

4. เงินจี่เนี่ย 25,000-30,000 บาท
5. จุ่มโบ้หรือคนทำคร้ว 7,000 บาท
6. หัวหน้าลูกเรือ 7,500-8,000 บาท
7. ลูกหรือลูกจ้าง 5,000-7,000 บาท (สมาคมประมงแห่งประเทศไทย, 2552)

1.4 สวัสดิการบนเรือ

นอกจากเงินเดือนแล้ว ไม่มีการจ่ายค่าล่วงเวลาและค่าทำงานในวันหยุดให้กับลูกจ้าง บางแห่งจ่ายโบนัสพิเศษตอบแทนให้กับลูกจ้างในบางตำแหน่ง เช่น ได้ก่ง หรือจ่ายกรณีที่ยายได้จากการขายปลามากซึ่งไม่แน่นอน สวัสดิการอื่น ๆ มีอาหารให้บนเรือตลอดช่วงเวลาที่ออกทะเลหาปลา มียาสามัญประจำบนเรือ สำหรับช่วยเหลือกรณีลูกจ้างเจ็บป่วย เล็ก ๆ น้อย ๆ หากลูกจ้างที่เจ็บป่วยประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยมากและยาที่มีอยู่ในเรือไม่สามารถรักษาได้ ได้ก่งก็จะส่งลูกจ้างที่เจ็บป่วยขึ้นฝั่งไปทำการรักษาโดยฝากผู้ป่วยไปกับเรือประมงที่จะเดินทางกลับเข้าฝั่ง กรณีเรือประมงอับปางจากภัยธรรมชาติ ถูกปล้น เรือประมงถูกยิงหรือถูกทางการในต่างประเทศจับกุม เนื่องจากถูกลำน้ำหรือน้ำเข้าไปในเขตหวงห้าม มีการยึดเรือประมง จับกุมลูกจ้างในเรือทั้งหมดและบางครั้งถูกจำคุกในคุกต่างประเทศ เจ้าของเรือที่มีฐานะทางการเงินดีและมีความสัมพันธ์กับลูกจ้างมาก เพราะลูกจ้างทำงานมานาน เจ้าของเรือก็จะติดต่อให้ความช่วยเหลือลูกจ้างค่อนข้างดี หากเจ้าของเรือมีฐานะไม่มั่นคงก็จะให้ความช่วยเหลือลูกจ้างไม่มากนัก กรณีลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหาย การช่วยเหลือจะมีปัญหามาก เนื่องจากไม่ทราบว่าลูกจ้างที่สูญหายหรือถึงแก่ความตายเป็นใครมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใดจึงไม่สามารถติดต่อกับทายาทของลูกจ้างได้ (นาถ ทองสมบุญ, 2544, น. 8-9)

1.5 กรณีศึกษา

การสัมภาษณ์แรงงานประมง จำนวน 4 คน และการสนทนากับนายจ้าง จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการกำหนดประเด็นคำถามจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ผู้ศึกษาขออธิบายและตีความข้อมูลต่าง ๆ จากกลุ่มตัวอย่างตามวิธีสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพชีวิตการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การดูแลตนเอง รายได้ สภาพแวดล้อมการทำงานบนเรือประมงของลูกจ้างในระหว่างออกทำการประมงในทะเล โดยแบ่งลูกจ้างเป็นคนไทยที่มีและไม่มีหนังสือประจำตัวลูกเรือ (Seaman Book) จำนวน 2 คน และคนต่างด้าวที่มีและไม่มีหนังสือประจำตัวลูกเรือ จำนวน 2 คน รวม 4 คน และ

ผู้ศึกษาได้ขอเข้าพบผู้ประกอบการกิจการประมงทะเลจำนวน 2 คน เพื่อสนทนาและสอบถามเกี่ยวกับ สภาพการจ้างงาน การดูแลความเป็นอยู่บนเรือของลูก การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับลูกจ้างรวมถึงความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ลูกเรือ และการสนทนากับนายจ้าง สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1

สังเคราะห์ผลจากการศึกษาการสัมภาษณ์ลูกจ้างประมงทะเล

ประเด็นการศึกษา	สังเคราะห์ประเด็น
1. ข้อมูลทั่วไป	แรงงานมีการศึกษาน้อย ฐานะยากจน ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานไทยที่มาจากภาคอีสานและแรงงานต่างด้าว จากประเทศพม่า กัมพูชา ลาว
2. สภาพความเป็นอยู่บนเรือ	ลูกจ้างที่ได้มีการทำสัญญาจ้างจะได้รับการตรวจสอบสุขภาพก่อนลงเรือตามระเบียบการจ้าง ส่วนแรงงานต่างด้าวบางรายที่ตกลงทำงานด้วยวาจาไม่ทำสัญญาจ้างจะไม่ได้รับการตรวจสอบสุขภาพก่อนลงเรือ แรงงานส่วนใหญ่มีร่างกายกำยำแข็งแรง แต่เมื่อออกไปทำงานในเรือประมงจะป่วยเป็นไข้บ่อยๆ เนื่องจากโดนแดดโดนฝนจากการตรากตรำทำงานกลางแจ้ง และการพักผ่อนไม่เพียงพอ การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย เมื่อเป็นไข้หวัดก็จะรับประทานยาพาราเซตามอล หากได้งเรือใจดีก็จะให้นอนพักและถ้ามีงานเร่งได้งก็จะให้ออกไปทำงานด้วย และแรงงานส่วนใหญ่จะเป็นโรคกระเพาะอาหารเนื่องจากรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา หากได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยจะการทำงานก็ใส่ยาแดง หรือหากอันตรายรุนแรงเป็นแผลขนาดใหญ่ ก็จะให้เพื่อนเย็บแผลให้ก็ใช้ผ้าพันแผลไว้ หรือใช้ผงชูรสปรุงอาหารใส่เพื่อให้แผลสมานกันเร็วขึ้น
2.1 สุขภาพ	
2.2 การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	สังเคราะห์ประเด็น
2.3 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ลูกจ้างในเรือประมงขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลูกจ้างมีความเสี่ยงต่อการประสบอุบัติเหตุสูง เนื่องจากสภาพการทำงาน และสภาพแวดล้อมในเรือ เช่น ประสบอันตรายจากการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำงานประมง ลวดสลิงหรือสายชักรอกกว้านมือเท้าบาดเจ็บหรือขาด ถูกเพลาหนีบมือหนีหรือทุ่นทับมือทับเท้า เชือกอวนพันแขนขาล้มหัวฟาดขอบเรือได้รับบาดเจ็บหรือพิการ อันตรายจากสัตว์น้ำมีพิษในทะเล การพลัดตกเรือสูญหาย และการทะเลาะวิวาทระหว่างลูกจ้างในเรือซึ่งมีการทำร้ายกันถึงขั้นเสียชีวิต หรือจากการทำร้ายจากไต้ก๋ง โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่ไม่เข้าใจภาษาไทยแล้วไม่สามารถทำตามคำสั่งของไต้ก๋งก็จะถูกไต้ก๋งด่าหรือทำร้าย นอกจากนี้ยังเสี่ยงจากการเรืออัปปางเนื่องจากต่อภัยธรรมชาติ และการปล้นจากโจรสลัด หรือการถูกจับจากการรุกราน่านน้ำและถูกจำคุกในต่างประเทศ
2.4 สภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ห้องนอน ห้องพัก ผ่อน ห้องน้ำ ห้องพยาบาล อาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรค เวชภัณฑ์ต่าง ๆ	เรือประมงไม่มีห้องน้ำเพื่อทำธุระส่วนตัวการถ่ายจะต้องไปเกาะที่ท้ายเรือหากเรือกำลังเคลื่อนที่ก็เสี่ยงต่อการพลัดตกเรือ เรือบางลำที่มีขนาดใหญ่ก็จะมีห้องนอนเล็ก ๆ สำหรับลูกจ้างแต่ก็จะไม่เพียงพอต่อจำนวนลูกจ้างบนเรือซึ่งลูกจ้างจำเป็นต้องหาที่นอนตามปึกเรือ หากมีพายุฝนก็จะหลบเข้าใต้ท้องเรือ (ลั้งไก่) เรือประมงแทบทุกลำไม่มีห้องพยาบาล ส่วนเรื่องการอาบน้ำลูกจ้างจะอาบน้ำทะเล จะได้อาบน้ำจืดนาน ๆ ครั้งเมื่อเข้าฝั่ง ลูกจ้างส่วนใหญ่จะเป็นโรคผิวหนัง หรือมีเห็บอาศัยอยู่ตามผิวหนัง
3. สภาพการทำงาน	ลักษณะหน้าที่การทำงานในเรือมีหลายตำแหน่งคือ คนสาวกาง คนลากอวน คนไล่ คนทิ้งทุ่น และคัดแยกสัตว์น้ำ แบกถังสัตว์น้ำเข้าแช่แข็ง ขนถ่ายปลาเมื่อเรือเทียบฝั่ง นอกจากนี้ยังทำงานทั่วไป เช่น เก็บอุปกรณ์ ช่วยล้างเรือ เป็นต้น อริยาบถในการทำงาน การทำงานส่วนใหญ่แล้ว ปรกติจะยืนทำงานในระหว่างลงอวน หรือนำอวนขึ้นจากน้ำ ส่วนการคัดแยกสัตว์น้ำจะนั่งและยืนคัดแยกสลับกับแบกถังสัตว์น้ำเข้าห้องแช่แข็ง

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	สังเคราะห์ประเด็น
	เวลาการทำงาน เวลาพักผ่อนไม่แน่นอนตายตัว ไม่มีการกำหนด ชั่วโมงการทำงานลูกจ้างจะต้องทำงานตลอดเวลา หากพบฝูงปลา ลูกจ้างจะไม่ได้นอนเลยทั้งวันทั้งคืน ไม่มีวันหยุดในระหว่างการทำงานบนเรือ ลูกจ้างจะได้หยุดเมื่อเรือเข้าฝั่ง 3 วัน 7 วัน หรือเป็นเดือน หรือหากเรือเทียบฝั่งเพียงไม่กี่ชั่วโมง ลูกจ้างจะต้องทำงานโดยไม่มีวันหยุดเลยเป็นเดือน ๆ หรือเป็นปี
4. สภาพการจ้าง และรายได้	ลูกจ้างภาคประมงได้รับเงิน 4,000-6,000 บาทต่อเดือน สำหรับลูกจ้างที่ได้รับค่าจ้างเป็นเงินส่วนแบ่งหรือเงินเปอร์เซ็นต์จะได้รับเงินค่าวิค วิดละ ประมาณ 300-500 บาทต่อการจ่าย 1 ครั้ง เดือนละไม่เกิน 2 ครั้ง ประมาณ 600-1,000 บาท เงินค่าวิคนี้เจ้าของเรือถือเป็นเงินยืมให้ลูกจ้าง ในช่วงมิได้ออกเรือ และจะนำไปหักกับรายได้จากการขายปลาในการคำนวณส่วนแบ่งรายได้ที่จะจ่ายให้ลูกจ้าง
5. ปัญหาจากการประกอบอาชีพ	สุขภาพร่างกายทรุดโทรม จากการทำงาน ที่พักผ่อนน้อยและไม่เป็นเวลา เกิดโรคแทรกซ้อนจากการรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เช่น โรคกระเพาะอาหาร การบาดเจ็บเล็กน้อย หรือบาดเจ็บสาหัสจากการสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัยในเรือที่ต้องเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา เสี่ยงจากการถูกทำร้ายระหว่างเพื่อนร่วมงานหรือเจ้าของเรือเนื่องจากอยู่ห่างจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปัญหาความเครียดจากการทำงานเนื่องจากอยู่ในสภาพเดิม ๆ เห็นแต่ทะเลกับท้องฟ้า หวาดกลัวกับภัยพายุที่ไม่แน่นอน
6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานประมง	แม้งานประมงจะเป็นงานที่หนัก ยากลำบากและเสี่ยงอันตราย แต่แรงงานไร้ฝีมือ หรือแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีทางเลือกก็ยอมทำงานเพื่อหวังเงินก้อนใหญ่และไม่ได้เสียค่าที่พักและค่าอาหาร
7. ความต้องการอื่น ๆ ของแรงงาน	แรงงานยังมีความต้องการทำงานอาชีพภาคประมงอยู่ แต่แรงงานต้องการขึ้นเงินเดือนเพื่อให้คุ้มกับงานที่หนักและเสี่ยง และให้มีการจัดการทำงานเป็นกะเพื่อให้สามารถพักผ่อนได้เต็มที่ ตลอดจนการดูแลคุ้มครองไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกทำร้ายจ้านายจ้าง

ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ ที่ควรกล่าวคือ ลูกจ้างประมง ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทั้งคนไทยและคนต่างด้าว จำนวน 2 ราย ไม่ได้เป็นกลุ่มที่ถูกเอารัดเอาเปรียบโดยตรง เพียงแต่รับทราบข้อมูลจากเพื่อนที่อยู่เรือลำอื่นและเห็นเหตุการณ์การทำร้ายร่างกายที่เคยเกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมงาน

1.6 ข้อมูลการดำเนินการจ้างแรงงานตามกฎหมาย

ผู้ศึกษาได้ขอเข้าพบนายจ้างในกิจการภาคประมงจำนวน 2 ราย เพื่อสนทนาให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของนายจ้างเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองแรงงาน การปฏิบัติตามระเบียบการจ้างงาน การจัดสภาพการทำงานบนเรือ การจ่ายเงินค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา การจัดชั่วโมงการทำงาน สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้ลูกจ้าง สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

นายจ้างมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการจ้างแรงงานตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยได้จัดทำสัญญาจ้างลูกจ้างและได้จัดทำทะเบียนแรงงานรายงานแสดงต่อสำนักงานจัดหางานกระทรวงแรงงาน และทราบการดำเนินการเกี่ยวกับการจ้างแรงงานที่เป็นแรงงานต่างด้าวโดยจะนำไปจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวและขอหนังสือประจำคนเรือ จัดทำสัญญาการจ้างตกลงค่าจ้าง โดยอัตราค่าจ้างให้ลูกจ้างในปัจจุบันอยู่ที่เดือนละ 5,000-7,000 บาท และมีค่าเปอร์เซ็นต์การขายปลา 1 เปอร์เซ็นต์ ส่วนช่วงเวลาการทำงานหรือเวลาพักผ่อนส่วนใหญ่ทำงานตั้งแต่ 6 โมงเช้า เลิกงาน 3-4 ทุ่ม หรือเที่ยงคืนเพราะลักษณะงานประมงทะเลเป็นแบบทำงานไปหยุดพักไป ขึ้นอยู่กับทะเลอยู่ปลา ไม่ได้ให้มีการจ่ายเงินค่าทำงานล่วงเวลา ด้านสิทธิประโยชน์และสวัสดิการของลูกจ้างนายจ้างได้ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเกี่ยวกับการกำหนดให้มีวันลา วันหยุด การหยุดพักผ่อนประจำปีซึ่งจะปฏิบัติตามธรรมเนียมเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อการทำงานในระหว่างออกทำการประมง โดยนายจ้างจะตกลงกับลูกจ้าง จะไม่ให้หยุดงานหรือลางานในระหว่างการทำงานบนเรือ แต่จะคิดเงินค่าทำงานในวันหยุดแทน หากลูกจ้างป่วยจะอนุญาตลาป่วยได้โดยไม่หักค่าจ้าง ส่วนการหยุดพักผ่อนประจำปีจะตกลงให้หยุดได้หลังจากกลับเข้าฝั่ง โดยได้รับค่าจ้าง หากออกไปทำงาน เกิน 1 ปี ก็จะได้คิดเพิ่มวันต่อปี ด้านสวัสดิการได้จ่ายเงินสมทบเพื่อจัดทำประกันสังคมให้กับลูกจ้าง จ่ายค่าชดเชยเมื่อลูกจ้างได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิตจากการทำงาน ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย นายจ้างได้จัดเตรียมเสบียงอาหาร น้ำดื่มที่เพียงพอให้คนกับในเรือในระหว่างการทำงานประมง และแวะเข้าฝั่งเพื่อเติมน้ำมันและจัดซื้อเสบียง

เพิ่มเติม หรือฝากเรือทัวร์นำมาส่งให้ ได้แก่ ข้าวสาร อาหารแห้ง ผัก ไข่ เนื้อ เพราะแรงงานจำเป็นจะต้องได้รับประทานอาหารที่ดีให้พลังงานสูง จึงจะมีแรงกำลังทำงานหนักได้

นายจ้างกล่าวว่าการจ้างแรงงานภาคประมงทะเลมีความยุ่งยากกว่าการจ้างแรงงานในกิจการประมงต่อเนื่อง เพราะจะต้องรวบรวมลูกจ้างให้ครบตามจำนวนก่อนออกทำการประมงแต่ละครั้ง และจะต้องนำแรงงานไปตรวจสุขภาพเพื่อขอใบรับรองแพทย์แล้วนำไปยื่นประกอบการยื่นเอกสารขอหนังสือคนประจำเรือ การขอหนังสือคนประจำเรือต้องรอให้ได้รับเอกสาร 3 วันทำการ ซึ่งทำให้การออกเรือต้องล่าช้าไป แต่นายจ้างจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อป้องกันการกระทำผิดกฎหมายของนายจ้างเอง เพราะนายจ้างไม่ต้องการให้มีปัญหาเรื่องแรงงานที่ผิดกฎหมายซึ่งจะมีผลกระทบต่อธุรกิจ หากถูกระงับการดำเนินกิจการหรือถูกปรับ จ่ายค่าชดเชยหรือจำคุก ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจเป็นอย่างมาก แรงงานภาคประมงทะเลปัจจุบันขาดแคลนจำนวนมาก เพราะแรงงานไทยไม่ต้องการทำงานนี้ เนื่องจากมีความลำบากทั้งยังต้องห่างไกลบ้านเป็นเวลานาน นายจ้างจำเป็นต้องจัดหาจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานทดแทน แต่แรงงานต่างด้าวเองก็อยากทำงานในภาคประมงต่อเนื่องมากกว่า กิจการประมงก็จำเป็นต้องเพิ่มค่าจ้างหรือ เงินเปอร์เซ็นต์ค่าขายปลาให้เพื่อดึงดูดลูกจ้างให้เข้ามาทำงานด้วย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแรงงานประมงทะเลก็ยังหายากและยังขาดแคลนอยู่มาก

ตอนที่ 2 การคุ้มครองแรงงานภาคประมงทะเลและแนวทาง การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์รูปแบบ การบังคับใช้แรงงานประมงทะเล

2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานประมงทะเล

2.2 มาตรการการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย

2.3 แนวทางในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานประมงทะเล

ในการศึกษากฎหมายและกฎระเบียบการคุ้มครองแรงงานของประเทศไทยและของต่างประเทศ จำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศชิลี ประเทศอังกฤษ และประเทศเนเธอร์แลนด์ เพื่อทราบข้อเท็จจริงในกระบวนการการคุ้มครองเกี่ยวกับสภาพการจ้าง สภาพการทำงาน สภาพความ

เป็นอยู่ ความปลอดภัย อาชีวอนามัย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของ
ลูกจ้างในเรือประมงทะเลในแต่ละประเทศ

1. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงของประเทศชิลี

ประเทศชิลีเป็นประเทศที่มีลักษณะภูมิประเทศคล้ายคลึงกับประเทศไทยและได้มีการประกอบกิจการประมงทะเลในลักษณะคล้ายกัน ประเทศชิลีเป็นประเทศแรกของโลกที่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานประมงบนเรือ ซึ่งตามกฎหมายมีบทบัญญัติที่คุ้มครองแรงงานประมงที่ทำงานบนเรือ เกี่ยวกับการจ้าง สภาพการทำงาน นอกจากนี้ยังให้การคุ้มครองครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตบนเรือประมงนอกเวลาปฏิบัติงาน บริเวณที่พักที่อยู่บนเรือและสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนการกำหนดให้มียารักษาโรคและเวชภัณฑ์ที่ครบถ้วนในการดูแลลูกจ้าง (สิวภรณ์ รุ่งเรือง, 2552) แม้ประเทศชิลีจะได้รับการพิจารณาตามรายงานขององค์กรต่อต้านการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา (United States of America, 2009) ว่าไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำกฎหมายว่าด้วยการยุติการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา แต่ประเทศชิลีไม่มีปัญหาเรื่องการค้าแรงงานในกลุ่มแรงงานภาคประมงทะเล

สาระสำคัญของกฎหมาย

ประเทศชิลีเป็นประเทศหนึ่งที่มีประชากรประกอบอาชีพการประมงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศเอื้ออำนวย ประเทศนี้มีบทบัญญัติกฎหมายการจ้างงานบนเรือประมงเป็นการเฉพาะ และส่วนใดที่มีได้กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ก็ให้บังคับตามกฎหมายแรงงานของประเทศ

(1) นิยามศัพท์

“งานบนเรือประมง” หมายถึง การเดินเรือทุกประเภทที่มีงานออกหาปลาหรือสิ่งที่มาจากท้องทะเลแล้วกลับถึงท่าเรือ และหมายรวมถึงการนำขึ้นมาเพื่อการขนส่ง เก็บรักษา และอื่น ๆ ตั้งแต่การเตรียมการเพื่อออกทะเล เก็บบรรจุ เคลื่อนย้ายสินค้า การทำความสะอาดและซ่อมแซมเรือและอื่น ๆ เมื่อต้องทำระหว่างการเดินทาง

“เรือประมง” หมายถึง เรือที่จดทะเบียนน้ำหนัก 25 ตันขึ้นไปและได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้จับปลาและสัตว์น้ำและรวมถึงเรือที่ทำการแปรรูปรักษาและอยู่ในกระบวนการขนส่งสัตว์น้ำด้วย

(2) สัญญาลูกจ้างเรือประมง

สัญญาจ้างจะกำหนดข้อตกลงการจ้างงานลูกเรือประมงต้องจัดทำตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยมีรายละเอียดข้อตกลง ดังนี้

- 1) วันเวลา สถานที่ลงนามสัญญา
- 2) ชื่อ-นามสกุลที่อยู่ของลูกเรือ
- 3) อายุ สถานภาพสมรส เลขบัตรประจำตัวของลูกเรือ
- 4) เลขทะเบียนเรือของนายจ้างหรือของเจ้าของ
- 5) ประเภทของการประมง
- 6) ตำแหน่งหน้าที่ของลูกเรือบนเรือ
- 7) ลักษณะของประโยชน์ตอบแทน การคำนวณโบนัสและสัตว์น้ำที่ได้ร่วมกัน
- 8) อาหารและการจ่ายเงินอื่น ๆ ที่ให้กับลูกเรือ
- 9) ชั่วโมงทำงาน
- 10) ระยะเวลาของสัญญา
- 11) สถานที่หรือจุดที่ถือว่าสิ้นสุดสัญญา
- 12) เรื่องอื่น ๆ ที่อาจตกลงกันโดยอิสระ

สัญญาข้อตกลงการจ้างงานจัดทำเป็น 3 ฉบับให้คู่สัญญาฝ่ายละ 1 ฉบับและทางการเก็บไว้ 1 ฉบับ สำหรับประโยชน์ตอบแทนที่ต้องกำหนดไว้ในสัญญาข้อตกลงนั้น ประกอบด้วย สัญญาค่าจ้าง หมายถึงสัญญาที่ตกลงให้ประโยชน์ตอบแทนพื้นฐานแก่ลูกจ้างที่ทำงานบนเรือ เป็นค่าจ้างที่แน่นอนหรืออื่น ๆ เพิ่มขึ้น ได้แก่เงินโบนัสจากการจับปลาหรือสัญญาส่วนแบ่งหมายถึงสัญญาที่ลูกเรือเจ้าของเรือมีส่วนแบ่งจากสัตว์น้ำที่จับได้ โดยไม่เกี่ยวกับค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมาย และการอนุญาตและสิ้นสุดสัญญา เจ้าของเรือไม่สามารถจ้างนายเรือ วิศวกรช่างเครื่องและชาวประมงที่ไม่มีบัตรอนุญาตที่ออกโดยทางการ หรือบัตรหมดอายุให้ทำงานบนเรือประมงได้

(3) ผลประโยชน์ตอบแทน

3.1 ค่าจ้างเป็นค่าตอบแทนกำหนดตามชั่วโมง วัน สัปดาห์ เดือน หรือเป็นเงินก้อน ซึ่งจ่ายให้เมื่อสิ้นสุดการเดินทาง ค่าตอบแทนที่จ่ายให้เกินกว่าที่กำหนดไว้อาจเป็นจำนวนที่ได้ตามตำแหน่งและตามปริมาณของสัตว์น้ำที่จะได้ ลูกเรือที่ทำสัญญาข้อตกลงตามระบบดังกล่าวจะได้รับค่าตอบแทนไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายต่อชั่วโมง

3.2 ในสัญญาส่วนแบ่งจำนวนเปอร์เซ็นต์ วิธีคำนวณและการจ่ายกำหนดตามข้อตกลงตามประเภทของเรือและประเภทของการประมงที่เกี่ยวข้อง

3.3 ลูกเรือต้องได้รับค่าตอบแทนตามสัญญาข้อตกลง

(4) ชั่วโมงการทำงาน เวลาพัก และวันหยุด

4.1 ชั่วโมงการทำงานถือการปฏิบัติงานสัปดาห์หนึ่งไม่เกิน 48 ชั่วโมง ระยะเวลาทำงาน 6 วันต่อสัปดาห์

4.2 การทำงานล่วงเวลา ได้แก่

- (1) งานปฏิบัติเกิน 8 ชั่วโมงต่อวันหรือ 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
- (2) ชั่วโมงการทำงานต่อวันไม่เกิน 10 ชั่วโมง รวมการทำงานล่วงเวลา ยกเว้นกรณีเหตุจำเป็น

(3) งานล่วงเวลา หมายถึงรวมถึงเวลาที่ลูกเรือทำงานบนเรือประมงตามที่เจ้าของเรือหรือผู้แทนสั่งการภายหลังปฏิบัติหน้าที่ปกติหรือเมื่อเรือเทียบท่าแล้ว

4.3 ชั่วโมงทำงานปกติไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง การกำหนดชั่วโมงการทำงานนี้ไม่รวมนายเรือ วิศวกรหรือช่างเครื่องที่รับผิดชอบเครื่องยนต์เมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ระยะเวลาพักกลางวันหรือพักกลางคืน เวลาที่ไม่เกี่ยวกับหน้าที่ในขณะที่เมื่อเรือออกจากท่าไปทำการประมงและเดินทางกลับและเมื่อขนส่งสินค้าถือว่าไม่ใช่ชั่วโมงทำงาน

4.4 เมื่อเรือจอดท่าที่กำหนดไว้ลูกเรือต้องได้พัก 8 ชั่วโมง ติดต่อกันบนบกก่อนเดินทางครั้งต่อไป

ทางการจะไม่อนุญาตให้มีการทำสัญญาข้อตกลงที่ไม่กำหนดระยะเวลาพักต่ำสุดที่กำหนดให้ ยกเว้นเรือประมงจะมีที่พักอำนวยความสะดวกให้ลูกเรือได้พักระหว่างเดินทางและหากจำเป็นต้องทำงานเกิน 1 คืน หรือมากกว่าต้องพิจารณาเรื่องเวลาพักและสิ่งอำนวยความสะดวก

4.5 วันหยุดประจำสัปดาห์ควรเป็นวันอาทิตย์ หรือกำหนดเป็นวันอื่นใดในสัปดาห์ก็ได้หากจำเป็น วันลาหยุดพักผ่อนประจำปีให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน

(5) ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

5.1 ต้องจัดบริเวณที่พักและสภาพความเป็นอยู่บนเรือที่ต้องจัดบริเวณให้ลูกเรือ

- 1) ให้มีที่นอนหมอนเตียง
- 2) มีที่เก็บเครื่องมือและปัจจัยปฐมพยาบาล บริเวณเตรียมอาหารและเครื่องใช้ต่าง ๆ
- 3) มีสุขภัณฑ์ที่จำเป็นต่อสุขภาพ เช่น ที่อาบน้ำ อ่างล้างมือ สบู่ ฯลฯ
- 4) เจ้าของเรือต้องจัดหาเสื้อผ้าและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลสำหรับการทำงานให้กับลูกเรือ

5.2. ข้อปฏิบัติ

1) ลูกเรือที่ปฏิบัติงานบนเรือต้องปฏิบัติหน้าที่ตรงเวลาทำงานแล้วด้วยความซื่อสัตย์ ซ่อมแซมมีความประพฤติดีตามระเบียบ เชื่อฟังคำแนะนำการทำงาน ดูแลรักษาความสะอาดในเรือ รายงานนายเรือหรือผู้แทนเมื่อมีอุบัติเหตุหรือมีเหตุผิดปกติ

2) นายเรือมีอำนาจสูงสุดรับผิดชอบต่อเจ้าของเรือ ดูแลให้เป็นไปตามกฎระเบียบของทางการ และปฏิบัติตามคำแนะนำของทางการ

(1) มีใบรับรองนายเรือ รายชื่อลูกเรือและรายงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง

(2) มีรายงานประจำเรือ

(3) มีรายชื่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดูแลความปลอดภัยเมื่อออกเรือและกำหนดเวรยาม

(4) จัดเตรียมอุปกรณ์ชูชีพ การป้องกันอัคคีภัย ป้ายภัยปฐมพยาบาล

(5) ห้ามบุคคลที่มีไข้ลูกเรือขึ้นบนเรือ

(6) ห้ามลูกเรือที่มีอาการมึนเมาหรือป่วยขึ้นเรือ

(7) ไม่บรรทุกสินค้าในสภาพเป็นสินค้าพาสซีจ

(8) เมื่อได้รับคำเตือนเรื่องอากาศต้องกำหนดมาตรการ

(9) แจ้งเจ้าของเรือก่อนออกจากท่า

(10) ดูแลอุปกรณ์บนเรือให้อยู่ในสภาพดี

5.3 ต้นหนหรือต้นเรือ เป็นหัวหน้าลูกเรือ ทำตามระเบียบและตามที่นายเรือมอบหมาย นำคำสั่งของนายเรือไปยังลูกเรือ ดูแลการใช้และรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าปฏิบัติหน้าที่และรับผิดชอบแทนนายเรือ หากนายเรือป่วยกะทันหันหรือประสบอุบัติเหตุระหว่างเดินทางในทะเล

5.4 ชาวประมงทะเล (ลูกเรือ) วิศวกรและช่างเครื่องลูกเรือประจำครีว มีหน้าที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ของตนตามคำสั่งนายเรือและคำแนะนำของทางการ

5.5 เจ้าของเรือและบุคคลที่มีหน้าที่บนเรือ ต้องดูแลให้เรือมีความปลอดภัยเมื่อออกทะเล มีเอกสารและอุปกรณ์ถูกต้อง ลูกเรือมีอาหารและน้ำดื่ม เรือมีอุปกรณ์ที่จำเป็นและมีน้ำมันเพียงพอและเมื่อเรือเทียบท่าต้องมีมาตรการความปลอดภัยโดยเฉพาะการจัดเวรยาม

ประเทศชิลีเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับผู้ประกอบกิจการประมงทะเล และมีความห่วงใยแรงงานประมงที่ใช้ชีวิตอยู่บนเรือเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศนี้มีประชากร

ประกอบอาชีพการประมงเป็นส่วนใหญ่ จึงออกกฎหมายการจ้างงานบนเรือประมงไว้เป็นการเฉพาะและบังคับใช้ควบคู่กับกฎหมายแรงงานระหว่างประเทศ

2. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็น 1 ใน 28 ประเทศทั่วโลกที่ได้รับการพิจารณาในรายงานองค์การด้านการป้องกันการค้ามนุษย์ (United States of America, 2009) ของสหรัฐอเมริกาว่าเป็นประเทศที่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำกฎหมายว่าด้วยการยุติการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกาได้อย่างเต็มที่ ปัญหาการค้ามนุษย์ที่พบในกลุ่มแรงงานของประเทศอังกฤษ เป็นปัญหาเนื่องจากการบังคับใช้แรงงานข้ามชาติเพื่อให้ทำงานในภาคการเกษตร ก่อสร้าง อังกฤษได้ใช้มาตรการในการป้องกันโดยตรวจสอบคนเข้าเมืองอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่เดินทางมาจากประเทศตะวันออก ยุโรป เช่น แอฟริกา ประเทศแถบบอลคาน จีน เวียดนาม มาเลเซีย และเอาผิดกับผู้กระทำผิดโดยกฎหมายการป้องกันการการค้ามนุษย์ของอังกฤษกำหนดบทลงโทษผู้กระทำผิดด้านการค้ามนุษย์ทุกรูปแบบ ซึ่งมีโทษจำคุกสูงสุด 14 ปี

นอกจากนี้การที่ประเทศอังกฤษมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานในแต่ละเรื่องที่ยังบังคับใช้ทั่วราชอาณาจักรเกี่ยวกับเรื่องการจ้างแรงงานทั่วไป ที่สำคัญ ๆ คือ พระราชบัญญัติสิทธิในการจ้างงาน (Employment Rights) พระราชบัญญัติค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ (National Minimum Wage) พระราชบัญญัติป้องกันการกีดกันผู้ทุพพลภาพ (Disability Discrimination) และกำหนดกฎหมายที่คุ้มครองคนทำงานในทุกสาขาอาชีพโดยเฉพาะ ส่วนการคุ้มครองแรงงานในภาคประมงได้มีการให้สัตยาบันในอนุสัญญาต่าง ๆ ของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้อง กับการคุ้มครองแรงงานภาคประมง เช่น อนุสัญญาฉบับที่ 184 ว่าด้วยความปลอดภัย และอาชีวอนามัยในภาคเกษตร พ.ศ. 2544 (C184 : Safety and Health in Agriculture Convention, 2001) อนุสัญญาว่าด้วยความปลอดภัย และอาชีวอนามัยของลูกจ้างในการทำงาน พ.ศ. 2524 (C155: Occupational Safety and Health Convention) และอนุสัญญาฉบับที่ 148 ว่าด้วยการคุ้มครองลูกจ้างให้พ้นจากอันตรายจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน (บริษัท แอ็ดวான்ซ์ โกลบอล บิซิเนส จำกัด, 2547) เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการทำงาน เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ที่ลูกจ้างพึงได้รับลดช่องทางการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง และลดปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมงอีกด้วย

กฎหมายแรงงานของประเทศอังกฤษเป็นกฎหมายที่ควบคุมสิทธิและหน้าที่ของสหภาพแรงงาน กฎหมาย การจ้างงานรวมงาน Rights Act 1996 งาน Act 2002 และ บทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ห้ามการ เลือกปฏิบัติทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนา คนพิการ เพศ อายุ

สาระสำคัญของกฎหมาย

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานภาคเกษตรของประเทศอังกฤษที่ครอบคลุมลูกจ้างในเรือที่ออกทะเล (Seafarers's Directive, 1999/63EC) ลูกจ้างที่ทำงานขนส่งทางน้ำ และทะเลสาบในประเทศ ลูกจ้างการขนส่งทางอากาศ ลูกจ้างเรือประมงทะเล มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

(1) นิยามศัพท์

“เจ้าของเรือ” หมายถึง ผู้ที่เป็นเจ้าของเรือ บุคคลหรือองค์กร เช่น ผู้จัดการ หรือ ผู้ที่ถือว่ามีความรับผิดชอบ ต่อการทำงานบนเรือทั้งหมดบน

“ลูกเรือ หรือชาวเรือ” หมายถึง บุคคลที่มียานหรือฐานะในการทำงานที่ได้ตกลงไว้ตามสัญญาในการเดินเรือ

“ชั่วโมงการทำงาน” หมายถึง ช่วงเวลาที่ลูกเรือจะต้องทำงานบนเรือตามตารางการทำงานของเรือ

“ชั่วโมงการพัก” หมายถึง ช่วงเวลานอกเวลาการทำงาน ไม่รวมระยะเวลาพักผ่อนระหว่างการทำงาน

(2) สัญญาการจ้างลูกจ้างเรือประมง

สัญญาจ้างงานหรือค่าแถมเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับขอบเขต และเงื่อนไขของการจ้างงานจะต้องมีรายละเอียดของวิธีการ และความถี่ของการจ่ายค่าจ้างซึ่งจะต้องจ่ายเงินเดือนลูกจ้างอย่างน้อยเดือนละครั้ง และวิธีการคำนวณเงินค่าจ้างอย่างน้อยตามมาตรฐานค่าจ้างขั้นต่ำ การยกเลิกสัญญาจ้าง ค่าชดเชยต่าง ๆ และสาระสำคัญที่กำหนดต้องให้แก่ลูกจ้างภายในเวลา 2 เดือนนับแต่เริ่มการว่าจ้าง ยกเว้นลูกจ้างทำงานไม่เกิน 1 เดือน

(3) ผลประโยชน์ตอบแทน

เรื่องการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ อังกฤษมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยค่าจ้างแรงงานภาคเกษตร พ.ศ. 2491 ซึ่งรวมเอาพระราชบัญญัติและกฎระเบียบว่าด้วยค่าจ้างแรงงานภาคเกษตร พ.ศ. 2467 ถึง พ.ศ. 2490 และหลาย ๆ เรื่องของพระราชบัญญัติว่าด้วยวันหยุดพักผ่อนโดยได้รับค่าจ้าง พ.ศ. 2481 ไว้ด้วยกัน ช่วยให้หน่วยงานผู้ทรงอำนาจในการควบคุมดูแลเรื่องค่าจ้าง สามารถตราข้อบัญญัติว่าด้วยเรื่องวันหยุดพักผ่อน และผลตอบแทนสำหรับวันหยุดพักผ่อนของลูกจ้างที่ทำงานภาคประมงในประเทศอังกฤษ และเวลส์ การจัดตั้งสภาค่าจ้างแรงงานและคณะกรรมการค่าจ้างแรงงานภาคเกษตรตามพระราชบัญญัติค่าจ้างแรงงานภาคเกษตร พ.ศ. 2491 (Agricultural Wage Act 1948) โดยสภาจะเป็นผู้กำหนดค่าจ้างแรงงาน

คณะกรรมการค่าจ้างแรงงานภาคเกษตร (Agrucyktyrak Wage Committee) ประจำมณฑล (Counties) เป็นผู้ดำเนินการต่าง ๆ แทนสภาค่าจ้างแรงงานตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้จะมีคณะกรรมการค่าจ้างแรงงานภาคเกษตรประจำมณฑลแต่ละมณฑล เพื่อความสะดวกในการพิจารณาค่าจ้าง ซึ่งก่อตั้งขึ้นตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ประมง และอาหาร โดยชอบด้วยกฎหมาย ในการจัดตั้งคณะกรรมการค่าจ้างแรงงานภาคเกษตรประจำมณฑล จะต้องได้รับความยินยอมของสมาชิกซึ่งเป็นตัวแทนของนายจ้าง และสมาชิกซึ่งเป็นตัวแทนของลูกจ้าง และโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ประมง และอาหาร ซึ่งมีอำนาจสามารถยุบคณะกรรมการค่าจ้างแรงงานประจำหลาย ๆ มณฑล ให้เป็นคณะกรรมการประจำมณฑลเดียวกันได้ในภายหลัง (บริษัท แอ็ดวான்ซ์ โกลบอล บิซิเนส จำกัด, 2547)

อำนาจของสภาค่าจ้างแรงงานภาคประมง

(1) กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ได้แก่ อัตราค่าจ้างของงานที่ทำเป็นระยะเวลา หรือปริมาณชิ้นงานหรือจำนวนปลาที่จับได้ และเพื่อเป็นการประกันความมั่นคงของลูกจ้างที่คำนวณจากปริมาณปลาที่จับได้ ให้ลูกจ้างได้รับค่าตอบแทนบนพื้นฐานของระยะเวลา และกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแยกออกไปสำหรับวันหยุดพักผ่อน

(2) ควบคุม อำนาจการ ให้นายจ้างอนุญาตให้ลูกจ้างมีวันหยุดพักผ่อนโดย

2.1 กำหนดช่วงเวลาหยุดพักผ่อนซึ่งสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่ถูกจ้างได้ปฏิบัติงานมาแล้ว หรือได้ทำงานมากับนายจ้างผู้ซึ่งเป็นผู้อนุญาตให้มีวันหยุดพักผ่อน

2.2 กำหนดจำนวนครั้ง ช่วงระยะเวลา และรายละเอียดต่าง ๆ ที่สามารถอนุญาตให้ลูกจ้างมีวันหยุดพักผ่อนได้ ทั้งนี้ในการออกคำสั่งกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำจะต้องแยกออกมาเป็นพิเศษสำหรับวันหยุดพักผ่อนด้วย

(3) ในการออกคำสั่งกำหนดอัตราค่าจ้างแยกในกรณีของวันหยุดพักผ่อน

3.1 เกี่ยวกับเวลาและเงื่อนไขในการเพิ่มค่าจ้าง ซึ่งสามารถจ่ายได้

3.2 การให้นายจ้างรับประกันว่าจะจ่ายค่าจ้างในส่วนซึ่งเป็นของลูกจ้างในกรณีที่ลูกจ้างถูกนายจ้างให้หยุดทำงานก่อนที่นายจ้างจะให้ลูกจ้างมีสิทธิหยุดพักผ่อน

3.3 สั่งและบังคับให้นายจ้างชำระค่าจ้างส่วนที่ต้องจ่ายเพิ่มให้ลูกจ้าง ซึ่งอาจเป็นผลจากการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ภายในกำหนดเวลา ไม่ว่าลูกจ้างนั้นจะยังปฏิบัติงานอยู่กับนายจ้างหรือไม่

3.4 อัตราค่าจ้างกำหนดการจ้างให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือข้อตกลงร่วมระหว่างนายจ้างกับตัวแทนลูกจ้าง หรือคำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการ การคุ้มครองการจ่าย

ค่าจ้าง นายจ้างไม่มีสิทธิหักเงินค่าจ้างของพนักงาน (Worker) เว้นแต่มีกฎหมายระบุให้กระทำได้ หรือได้รับความยินยอมจากพนักงาน หรือหักเพื่อชดใช้เงินค่าจ้างหรือเงินค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่ได้จ่ายไว้เกินให้แก่พนักงาน (EU Working Time Directive-The European Directives, 2002)

(4) ชั่วโมงการทำงาน เวลาพัก และวันหยุด

4.1 ชั่วโมงการทำงานตามมาตรฐาน ชั่วโมงปกติของลูกจ้างประมงคือตามหลักการ 8 ชั่วโมงต่อวัน หรือไม่เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

4.2 การจำกัดในชั่วโมงการทำงาน คือลูกจ้างทำงานไม่เกิน 14 ชั่วโมงในทุกช่วงเวลา 24 ชั่วโมง รวมเวลาการทำงานล่วงเวลา (หรือหยุดพักไม่น้อยกว่า 10 ชั่วโมง ในช่วงเวลาการทำงาน 24 ชั่วโมง) และทำงานไม่เกิน 72 ชั่วโมง ในทุกระยะ 7 วัน หรือชั่วโมงขั้นต่ำในการพัก ซึ่งจะต้องไม่น้อย กว่า 10 ชั่วโมง ในทุกช่วงเวลา 24 ชั่วโมง และ 77 ชั่วโมง ในทุก ระยะเวลา 7 วัน

4.3 ชั่วโมงการพักอาจแบ่งออกไม่เกินสองช่วงเวลาน้อยช่วงเวลาละ 6 ชั่วโมง จากความยาวและช่วงระหว่างระยะเวลาทำงานติดต่อกันไม่เกิน 14 ชั่วโมง

4.4 ชั่วโมงสูงสุดของทำงานหรือชั่วโมงขั้นต่ำสำหรับการพักผ่อนต้องตามกฎหมาย หรือระเบียบการจ้างแรงงานทั่วไป

4.5 บันทึกรชั่วโมงการทำงานของลูกจ้างทุกวัน เพื่อให้ตรวจสอบได้ และสำเนาการบันทึกให้ลูกจ้างได้มีนายเรือหรือผู้มีอำนาจเป็นผู้รับรอง โดยเขียนเป็นภาษาสากลหรือภาษาที่ลูกจ้างเข้าใจได้

4.6 หากมีข้อมูลหรือหลักฐานอื่น ๆ ระบุมีการละเมิดบทบัญญัติการควบคุม ชั่วโมงการทำงาน หรือชั่วโมงการพักผ่อนของลูกจ้าง เรือจะถูกยึดเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการละเมิดกฎหมาย

4.7 การทำงานล่วงเวลา หมายถึงงานปฏิบัติเกิน 8 ชั่วโมงต่อวันหรือ 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

4.8 กำหนดให้มีวันหยุดประจำสัปดาห์ และหยุดพักผ่อนในวันหยุดราชการ หรือหากมีการตกลงร่วมกันในการกำหนดเวลาการทำงาน จะต้องไม่น้อยกว่ามาตรฐานนี้

4.9 ชาวเรือทุกคนจะมีสิทธิลาพักผ่อนปีละอย่างน้อย 4 สัปดาห์หรือคิดตามสัดส่วนของระยะเวลาของการทำงานหากทำงานมาน้อยกว่า 1 ปี และระยะเวลาของการลาหยุด ไม่นับรวมวันหยุดแห่งชาติ โดยได้รับค่าจ้าง

4.10 ไม่อนุญาตให้ลูกจ้างอายุต่ำกว่า 18 ปีทำงานกลางคืน หมายถึงเวลาการทำงานต้องไม่เกิน 9 ชั่วโมงติดต่อกันหรือช่วงเวลาหลังเที่ยงคืน

(5) ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ในเรื่องความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานพบว่า อังกฤษมี กฎหมายระดับชาติเกี่ยวกับการกำหนดหลักการคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยของ ลูกจ้างที่รัฐบาลมีกำหนดไว้ ที่ให้การคุ้มครองในแรงงานประมงว่า ลูกเรือทั้งหมดจะต้องมีใบรับรอง ที่สามารถพิสูจน์ว่าลูกเรือมีร่างกายแข็งแรงมีความพร้อมในการออกไปทำงานประมงในทะเล มีการจัดทำรายละเอียดการประเมินสุขภาพรวมอยู่ในใบรับรองแพทย์โดยผ่านการยอมรับจาก เจ้าของเรือและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจ้าง (The International Labors Standards Department (NORMES), 2001) มีรายละเอียดดังนี้

5.1 กำหนดให้นายจ้างจะต้องสร้างระบบความปลอดภัยด้านสุขภาพของ แรงงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานทุกด้าน

5.2 นายจ้างจะต้องประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับความปลอดภัยและ สุขภาพของแรงงาน และสร้างมาตรการในการป้องกัน เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ เคมี และระบบการควบคุมให้มีความปลอดภัยตามมาตรฐานของกฎหมาย

5.3 นายจ้างต้องทำการฝึกอบรมลูกจ้างก่อนลงเรือให้มีความรู้เกี่ยวกับการ ดูแลสุขภาพ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอันตรายจากการทำงาน โดยคำนึงถึงระดับการศึกษาและ ภาษาของลูกจ้าง

5.4 ลูกจ้างมีสิทธิในการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ และรับทราบ ข้อมูลความเสี่ยงจากเทคโนโลยี

5.5 จะต้องบำรุง รักษา ซ่อมแซม และทำความสะอาดอุปกรณ์การทำงานให้ อยู่ในสภาพพร้อมในการนำไปใช้งานโดยไม่เป็นอันตรายแก่ลูกจ้าง

5.6 งานในภาคประมงได้รับการประกัน หรือจัดทำประกันจากโครงการ ประกันสังคมต่ออาชีพเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างหากได้รับบาดเจ็บร้ายแรงและไม่ร้ายแรงหรือมี โรคภัยไข้เจ็บเช่นเดียวกับงานประเภทอื่น และการความเสี่ยงด้านสุขภาพให้ครอบคลุมอย่างน้อย เทียบเท่ากับแรงงานในภาคอื่น ๆ

5.7 การประเมินหรือตรวจสุขภาพลูกจ้างไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และการ ประเมินสุขภาพดังกล่าวต้องดำเนินการภายใน ระบบสุขภาพแห่งชาติ

5.8 หากมีเหตุขัดข้องหรือเป็นอันตรายต่อชาวเรือให้เรือหยุดการทำงานทันที และขอความช่วยเหลือไปยังเรือลำอื่น หรือองค์กรที่ติดต่อได้ และระงับการทำงานไปจนกว่า สถานการณ์จะปรกติ

นอกจากนี้อังกฤษได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ สาระสำคัญของอังกฤษได้ให้สัตยาบันแล้ว ได้แก่

1. อนุสัญญาฉบับที่ 121 ว่าด้วยสิทธิประโยชน์ที่ได้รับบาดเจ็บจากการจ้างงาน พ.ศ. 2523 (C121 : Employment Injury Benefits Convention, 1964) กำหนดให้รัฐสมาชิกมีกฎหมายคุ้มครองลูกจ้าง และลูกจ้างฝึกงาน ในเรื่องผลประโยชน์ลูกจ้าง ซึ่งได้รับอันตรายจากการทำงานจะต้องได้รับ และในกรณีที่ลูกจ้างเสียชีวิตจะต้องกำหนดผู้รับช่วงสิทธิประโยชน์ด้วย

2. อนุสัญญาฉบับที่ 130 ว่าด้วยผลประโยชน์ซึ่งลูกจ้างที่เจ็บป่วยจะต้องได้รับการดูแลทางการแพทย์ พ.ศ. 2512 (C130: Medical Care and Sickness Benefits Convention, 1969) โดยสาระสำคัญคือให้มีกฎหมายคุ้มครองลูกจ้างในเรื่องการเจ็บป่วย และการดูแลรักษาทางแพทย์

3. อนุสัญญาฉบับที่ 148 ว่าด้วยการคุ้มครองลูกจ้างให้พ้นจากอันตรายจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2520 (C148: Working Environment (Air Pollution, Noise and Vibration Convention, 1997) เป็นอนุสัญญาที่กำหนดให้รัฐสมาชิกมีกฎหมายหรือกฎระเบียบของประเทศที่กำหนดให้มีมาตรการสำหรับการป้องกันควบคุม และคุ้มครองลูกจ้างอันตรายจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน

อนุสัญญาฉบับที่ 155 ว่าด้วยความปลอดภัย และอาชีวอนามัยของลูกจ้างในการทำงาน พ.ศ. 2524 (C155: Occupational Safety and Health Convention, 1981) เป็นอนุสัญญาที่ใช้บังคับกับลูกจ้างทุกสาขากิจกรรมทางเศรษฐกิจ กำหนดให้ทุกรัฐสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศจัดให้มีนโยบายระดับประเทศที่จะป้องกันอุบัติเหตุ และอันตรายอันอาจเกิดจากหรือเชื่อมโยงกับการทำงานโดยพยายามลดสาเหตุของภัยอันตรายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมของการทำงาน และให้มีมาตรการดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

3. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานภาคประชาสังคมของประเทศเนเธอร์แลนด์

รายงานจากองค์การด้านการป้องกันการค้ามนุษย์ (United States of America, 2009) ของสหรัฐอเมริกาพิจารณาว่าประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นประเทศที่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำกฎหมายว่าด้วยการยุติการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกาได้อย่างเต็มที่ นับตั้งแต่มีการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เมื่อปี 2001 สำหรับการค้ามนุษย์ในภาคแรงงาน มีในกลุ่มแรงงานในประเทศประเภทการจ้างงานชั่วคราวในงานเกษตร เก็บพืชสวนและงานโรงแรม ร้านอาหาร ก่อสร้าง รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากกลุ่มผู้ลี้ภัย เนเธอร์แลนด์เป็นแหล่งให้การขนส่งและเป็นประเทศปลายทางสำหรับชาย

กฎหมายที่ให้การคุ้มครองแรงงานมีข้อบังคับส่วนใหญ่เป็นกฎหมายหลัก ซึ่งใช้คุ้มครองแรงงานทั่วไป มีข้อบัญญัติที่ตราขึ้นตรงเพื่อใช้กับผู้ทำงานบางประเภท เช่น ข้าราชการ และครู กฎหมายคุ้มครองแรงงานบัญญัติเน้นเกี่ยวกับการประกันสังคมและสิทธิประโยชน์ ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ และเรื่องของความปลอดภัยและอาชีวอนามัย

เนเธอร์แลนด์มีพื้นที่เพียง 0.03% ของพื้นผิวโลกแต่ส่งออกสินค้าเกษตรมากเป็นอันดับสามของโลกรองจาก อเมริกา และฝรั่งเศส เป็นเมืองเศรษฐกิจ และมีท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดในยุโรป (โอเคเนชั่น, 2551) จึงมีข้อกำหนดให้การคุ้มครองแรงงานภาคการเกษตรอย่างเข้มงวด และในแรงงานประมงได้มีการลงนามในอนุสัญญาต่าง ๆ ของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานประมงทุกด้าน

สาระสำคัญในกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

ในเรื่องนี้ไม่มีกฎหมายแรงงานที่กล่าวถึงแรงงานภาคประมงทะเลโดยเฉพาะ แต่พระราชบัญญัติแรงงาน (Lobor Act) หลักของประเทศเนเธอร์แลนด์กำหนดดังนี้

(1) นิยามศัพท์ สัญญาการจ้างงาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือลูกจ้าง จะต้องปฏิบัติกิจกรรมสำคัญให้กับนายจ้าง ประการ ที่ 2 ภาระในส่วนของการนายจ้างจ่ายเงินเดือนให้ลูกจ้าง ประการ ที่ 3 ความสัมพันธ์ของการอยู่ได้บังคับบัญชา นายจ้างมีสิทธิที่จะให้คำแนะนำลูกจ้างให้ทำงาน และสัญญาการจ้างงานจะต้องระบุระยะเวลาการจ้างทำงานและวันสิ้นการจ้างงานอย่างชัดเจนตาม ไม่อนุญาตให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีทำงานทำงานภาคประมง

(2) สัญญาจ้าง

2.1 อาจทำให้เป็นรูปลายลักษณ์อักษร หรือตกลงกันด้วยวาจา สัญญาจ้างงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ได้มีผลทางกฎหมายด้วยตัวเอง จึงต้องบรรจุข้อบัญญัติต่าง ๆ ที่เป็นผลดีต่อลูกจ้าง ซึ่งมีในกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างฝ่ายนายจ้างกับตัวแทนของฝ่ายลูกจ้างเกี่ยวกับอัตราค่าจ้าง วิธีการจ่ายค่าจ้าง การคำนวณค่าจ้าง ความถี่ในการจ่ายเงิน โดยปกติสัญญาจ้างงานจะทำงานโดยไม่จำกัดระยะเวลา แต่ก็สามารถให้มีขอบเขตแน่นอนไว้ได้ อาจเป็นระยะเวลาที่ตายตัว หรือปริมาณงานที่กำหนดแน่ชัด สัญญาจ้างงานประเภทนี้จะหมดอายุลงโดยอัตโนมัติเมื่อสิ้นสุดเวลาที่กำหนด หรือเมื่องานเสร็จ การยกเลิกสัญญาก่อนกำหนดจะกระทำได้โดย

- เป็นการตกลงของทั้ง 2 ฝ่าย
- ในช่วงการทดลองงาน 2 เดือนตามที่ตกลงกันได้
- สัญญาระบุให้สามารถยกเลิกได้ หรือ
- การสิ้นสุดสัญญาอย่างรวบรัดภายใต้สถานการณ์บางอย่าง

2.2 สัญญาจ้างงานที่มีระยะเวลาจำกัดที่ขยายเวลาออกไปหลังจากที่สิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดไว้แต่ต้น การเลิกสัญญาจะต้องได้รับเอกสารอนุมัติจากผู้อำนวยการสำนักงานแรงงานท้องถิ่น และเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ได้มีการปฏิบัติตามประกาศแจ้งความตามกฎหมายแล้ว

2.3 โดยทั่วไปสัญญาจ้างจะสิ้นสุดตอนสิ้นเดือนของปีปฏิทิน

(3) ผลประโยชน์ตอบแทน

3.1 การหักค่าจ้าง นายจ้างจะหักเงินค่าจ้างได้โดยไม่ต้องได้รับการยินยอมจากลูกจ้างยกเว้นเฉพาะเงินซึ่งเกี่ยวกับภาษีรายได้ และเงินสมทบค่าประกันต่าง ๆ ของประเทศเท่านั้น

3.2 ลูกจ้างทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสลิปบันทึก รายละเอียดค่าจ้างที่จ่ายให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งแสดงค่าจ้างทั้งหมดรายการหัก และค่าจ้างสุทธิ

3.3 อัตราค่าจ้าง ประเทศเนเธอร์แลนด์มีกฎหมายว่าด้วยอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมาย ซึ่งกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายสำหรับลูกจ้างทำงานเกินกว่า 1 ใน 3 ของชั่วโมงทำงานปกติ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของลูกจ้างนอกเวลา ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของจำนวนชั่วโมงทำงาน (Employment in Europe, 1992, อ้างถึงใน บริษัท แอ็ดวான்ซ์ โกลบอล บิซิเนส จำกัด, 2547) ซึ่งนายจ้างต้องจ่ายเงินเดือนให้กับลูกจ้างทุกเดือน หรือจ่ายทุก ๆ ช่วง 4 สัปดาห์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับที่ 131 ว่าด้วยการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ พ.ศ. 2513 (C 131: Minimum Wage Fixing Convention, 1970) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกมีระบบกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำครอบคลุมผู้รับค่าจ้างทุก ๆ กลุ่ม ซึ่งสมควรได้รับการคุ้มครอง

สำนักงานผู้ตรวจแรงงานของประเทศเนเธอร์แลนด์มีหน้าที่จะต้องติดตามควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดว่าด้วยความปลอดภัยในการทำงาน และอาชีวอนามัยรวมทั้งกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องของตรวจสอบการปฏิบัติที่ผิดต่อการคุ้มครองแรงงาน ดำเนินการและจัดข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องให้

การปฏิบัติที่ผิด หมายถึง

(1) การฝ่าฝืนกฎหมาย และกฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงที่รับไม่ได้ต่อความปลอดภัย และสุขภาพแรงงาน

(2) การฝ่าฝืนกฎหมาย และกฎระเบียบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบทำให้สำนึกในความยุติธรรม และกฎแห่งกฎหมายของสาธารณะชนถูกละเมิด

(3) การฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรมระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในตลาด หรือทำให้รัฐเสียเปรียบ เช่น การใช้เครื่องจักรซึ่งไม่ได้มาตรฐานด้านความปลอดภัย หรือการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย ทำงาน เป็นต้น

(4) ชั่วโมงการทำงาน เวลาพัก และวันหยุด

4.1 ลูกจ้างทำงานปกติต่อสัปดาห์ คือ 40 ชั่วโมง (8 ชั่วโมง/วัน 5 วัน/สัปดาห์) นอกเหนือจากนั้น คือการทำงานล่วงเวลา

4.2 การทำงานล่วงเวลาจะต้องได้รับค่าจ้างเพิ่ม ค่าจ้างทำงานล่วงเวลา ซึ่งมาตรฐานที่ใช้ในการเจรจาในข้อตกลงร่วมระหว่างนายจ้างกับตัวแทนของฝ่ายลูกจ้างคือ

- เพิ่มร้อยละ 25 ของค่าจ้างพื้นฐานสำหรับ 2 ชั่วโมงแรก
- เพิ่มร้อยละ 50 หรือมากกว่าของค่าจ้างพื้นฐานภายหลังจาก 2 ชั่วโมงแรก
- เพิ่มร้อยละ 75 ของค่าจ้างพื้นฐานในวันเสาร์
- เพิ่มร้อยละ 100 ของค่าจ้างพื้นฐานในการทำงานวันอาทิตย์และวันหยุด

ราชการ

4.3 กฎหมายกำหนดให้ลูกจ้างมีวันหยุดพักผ่อนประจำปี 20 วันทำงานต่อปี หรือ 4 เท่า ของจำนวนวันทำงานที่กำหนดใน 1 สัปดาห์ ในทางปฏิบัตินายจ้างมักจะแถมวันหยุดพักผ่อนประจำปีให้ลูกจ้างอีก 5 วัน วันหยุดตามประเพณีของเนเธอร์แลนด์มี 7 วัน

4.4 ลูกจ้างใช้เวลาวันหยุดในกรณีเจ็บป่วยให้ลูกจ้างมี สิทธิที่จะได้รับค่าจ้าง น้อยกว่า 70% ของ เงินเดือนเป็นระยะเวลาไม่เกิน 52 สัปดาห์

4.5 การหยุดงานโดยได้รับค่าจ้างอื่น ๆ กำหนดโดยข้อตกลงร่วมระหว่าง นายจ้างกับตัวแทนของฝ่ายลูกจ้าง และพระราชบัญญัติคณะกรรมการว่าด้วยการจ้างงานของ ประเทศเนเธอร์แลนด์ (Employment Law in Europe, 1992, อ้างถึงใน บริษัท แอ็ดวานซ์ โกลบอล บิซิเนส จำกัด, 2547)

(5) ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

5.1 นายจ้างมีภาระรับผิดชอบต่อการใช้มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยของ ลูกจ้าง หมายถึงการ บำรุงรักษาสถานที่ทำงานของวัสดุที่จะใช้ในการทำงาน และมุ่งปกป้อง ลูกจ้างจากการบาดเจ็บและโรค (Lassche, 2005)

5.2 มีพระราชบัญญัติว่าด้วยสภาพการทำงาน พ.ศ. 2541 (Dutch Working ConDition Act of 1998) กำหนดให้นายจ้างและลูกจ้างมีความรับผิดชอบร่วมกันที่จะสร้างสภาพ

การทำงานซึ่งถูกสุขอนามัยและปลอดภัยในสถานที่ประกอบกิจการ รวมถึงการช่วยเหลือลูกจ้างในกรณีฉุกเฉิน และการปฐมพยาบาล อีกทั้งมีระบบการตรวจแรงงานที่บังคับให้สถานประกอบกิจการปฏิบัติตามข้อบัญญัติแห่งกฎหมาย

5.3 กฎหมายกำหนดให้สถานที่ประกอบการ ซึ่งมีลูกจ้าง 35 คน หรือมากกว่า จัดตั้งคณะกรรมการงาน ซึ่งเลือกโดยลูกจ้าง มีหน้าที่ดูแลให้ลูกจ้างได้รับความเป็นธรรม และประเมินตรวจสอบสถานที่ประกอบการ

5.4 นายจ้างมีข้อผูกพันตามกฎหมายที่ต้องว่าจ้างหน่วยงานที่ให้บริการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงานไว้เพื่อดำเนินการกิจจำเพาะ เช่น การประเมินความเสี่ยงของงาน เป็นต้น

5.5 ประเทศเนเธอร์แลนด์ได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 155 ว่าด้วยความปลอดภัย และสุขภาพอาชีวอนามัยในการทำงาน พ.ศ. 2524 และอนุสัญญาฉบับที่ 184 ว่าด้วยความปลอดภัย และอาชีวอนามัยในการเกษตร พ.ศ. 2544 อนุสัญญาว่าด้วยสภาพแวดล้อมในการทำงาน (อากาศเป็นพิษ เสียง และการสั่นสะเทือน)

จากการศึกษาไม่พบกฎหมายที่กล่าวถึงการจัดสถานที่ทำงาน การจัดให้มีห้องนอน ห้องน้ำ หรือเครื่องอุปโภค บริโภคสำหรับคนในเรือ มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำงาน กำหนดให้นายจ้างและลูกจ้างมีความรับผิดชอบร่วมกันที่จะสร้างสภาพการทำงานซึ่งถูกสุขอนามัยและปลอดภัยในสถานที่ประกอบกิจการ

4. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงของประเทศไทย

อาชีพในกิจการประมงทะเลมีลักษณะสภาพการทำงานที่แตกต่างไปจากสภาพการทำงานในกิจการประเภทอื่น ๆ ดังนั้นการคุ้มครองแรงงานสำหรับแรงงานภาคประมง จึงต้องมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากการคุ้มครองแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและในงานภาคเกษตรทั่วไป จึงได้มีการกำหนดกฎกระทรวงเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานภาคประมงเพิ่มเติมคือ กฎกระทรวง ฉบับที่ 10 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล นอกจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้ ให้เป็นไปตามที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกัน เว้นแต่การคุ้มครองแรงงานตามบทบัญญัติหมวด 1 บททั่วไป ตั้งแต่มาตรา 7 ถึงมาตรา 21 หมวด 8 ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตั้งแต่มาตรา 100 ถึง มาตรา 107 หมวด 12 การยื่นคำร้องและ

การพิจารณาคำร้องตั้งแต่มาตรา 123 ถึงมาตรา 125 หมวด 13 กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างเฉพาะ
 มาตรา 134 และมาตรา 135 หมวด 14 พนักงานตรวจแรงงาน ตั้งแต่มาตรา 139 ถึงมาตรา 142
 และหมวด 15 การส่งหนังสือ มาตรา 143 ให้นายจ้างและลูกจ้างปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ
 คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

อย่างไรก็ตามกฎกระทรวงฉบับนี้ยังมีข้อยกเว้นในการให้การคุ้มครองแรงงานภาค
 ประมง ตามข้อ 2 กฎกระทรวงนี้มิให้ใช้บังคับแก่

(1) งานประมงทะเลที่มีจำนวนลูกจ้างน้อยกว่า 20 คน เว้นแต่มีข้อกำหนด
 เกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างตามข้อ 8 และข้อ 9 ให้ใช้บังคับแก่งานประมงทะเลที่มีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งคน
 ขึ้นไป

(2) เรือประมงที่ไปดำเนินการ ประจําอยู่นอกราชอาณาจักรติดต่อกันตั้งแต่ 1 ปี
 ขึ้นไป

ข้อ 3 ในกฎกระทรวงนี้

“งานประมงทะเล” หมายความว่า งานหรือการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ
 ทำประมงในทะเลโดยใช้เรือประมง

“เรือประมง” หมายความว่า เรือที่ใช้สำหรับการทำประมงในทะเล

“นายจ้าง” หมายความว่า รวมถึง เจ้าของเรือประมงซึ่งใช้หรือยอมให้บุคคลอื่นใช้
 เรือประมงนั้นทำงานประมงทะเลเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์กัน แต่มิให้หมายความรวมถึงเจ้าของ
 เรือประมงซึ่งให้ผู้อื่นเช่าเรือประมงเพื่อประกอบกิจการโดยตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

“ค่าจ้าง” หมายความว่า รวมถึง ส่วนแบ่งที่นายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้างตาม
 มูลค่าของสัตว์น้ำที่จับได้

ข้อ 5 ให้นายจ้างจัดทำทะเบียนลูกจ้างเป็นภาษาไทยและเก็บข้อ 4 ห้ามมิให้
 นายจ้างรับเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ทำงานในเรือประมง เว้นแต่เด็กนั้นอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีและบิดา
 หรือมารดาหรือผู้ปกครองของเด็กนั้นทำงานอยู่ในเรือประมงนั้นด้วย หรือบิดาหรือมารดาหรือ
 ผู้ปกครองของเด็กนั้นให้ความยินยอมเป็นหนังสือ

ไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้างเพื่อให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจได้ และ
 ให้ส่งสำเนาทะเบียนลูกจ้างให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายในสามสิบวันนับแต่วันเริ่มจ้าง
 ลูกจ้างเข้าทำงานทะเบียนลูกจ้างตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามแบบ คร. 1 ทำกฎกระทรวงนี้ ให้
 นายจ้างเก็บรักษาทะเบียนลูกจ้างไว้ไม่น้อยกว่า 2 ปีนับแต่วันสิ้นสุดการจ้างลูกจ้างแต่ละราย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายการในทะเบียนลูกจ้าง ให้นายจ้างแก้ไขเพิ่มเติมทะเบียนลูกจ้างให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันนับแต่วันที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง และแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายทราบทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลง

ข้อ 6 ให้นายจ้างจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดเป็นภาษาไทยและเก็บไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้าง เพื่อให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจได้และอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อตัวและชื่อสกุล
- (2) ตำแหน่งหน้าที่ในงานประมงทะเล
- (3) อัตราและจำนวนค่าจ้าง ค่าทำงานในวันหยุด และประโยชน์อย่างอื่นที่นายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้าง

เมื่อมีการจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้าง ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างลงลายมือชื่อในเอกสารตามวรรคหนึ่งไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่นายจ้างจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดให้ลูกจ้าง โดยการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากในธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่น ให้ถือว่าหลักฐานการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของลูกจ้างเป็นเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายเงินดังกล่าว

ข้อ 7 ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องว่านายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงนี้หรือมีข้อพิพาทแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ หรือมีการฟ้องร้องคดีให้นายจ้างเก็บรักษาทะเบียนลูกจ้างและเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดไว้จนกว่าจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ข้อ 8 ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดให้ถูกต้องและตามกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีที่มีการคำนวณค่าจ้างเป็นรายเดือน รายวัน รายชั่วโมง หรือเป็นระยะเวลาอย่างอื่นที่ไม่เกินหนึ่งเดือน หรือตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย ให้จ่ายเดือนหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้งเว้นแต่จะมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์แก่ลูกจ้าง
- (2) ในกรณีที่มีการคำนวณค่าจ้างนอกจาก (1) ให้จ่ายตามกำหนดเวลาที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกัน
- (3) ค่าทำงานในวันหยุด ให้จ่ายเดือนหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้ง

ข้อ 9 ในกรณีที่นายจ้างผิดนัดในการจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดให้นายจ้างจ่ายดอกเบี้ยแก่ลูกจ้างในระหว่างผิดนัดร้อยละสิบห้าต่อปี

ถ้านายจ้างจงใจผิดนัดในการจ่ายเงินตามวรรคหนึ่งโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เมื่อพ้นกำหนดเวลาเวลาเจ็ดวันนับแต่วันถึงกำหนดจ่าย นายจ้างจะต้องจ่ายเงินเพิ่มให้แก่ลูกจ้างร้อยละห้าของเงินที่ค้างชำระทุกระยะเวลาเจ็ดวัน

ถ้านายจ้างพร้อมที่จะชำระเงินตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง และได้นำเงินนั้นไปมอบไว้แก่พนักงานตรวจแรงงานแห่งท้องที่ที่ทำสัญญาจ้างหรือที่นายจ้างมีภูมิลำเนาเพื่อจ่ายให้แก่ลูกจ้าง การจ่ายดอกเบี้ยหรือเงินเพิ่มสำหรับจำนวนดังกล่าวให้เป็นอันระงับตั้งแต่วันที่นายจ้างนำเงินนั้นไปมอบไว้

ข้อ 10 ให้นายจ้างจัดวันหยุดประจำปีให้ลูกจ้างปีหนึ่งไม่น้อยกว่าสามสิบวัน โดยได้รับค่าจ้าง ทั้งนี้ ให้นายจ้างเป็นผู้กำหนดล่วงหน้า

ถ้านายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดประจำปีตามวรรคหนึ่ง ให้นายจ้างจ่ายค่าทำงานในวันหยุดแก่ลูกจ้างเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าของค่าจ้างในส่วนที่คำนวณจ่ายตามระยะเวลา

ข้อ 12 ในกรณีที่ลูกจ้างตกค้างอยู่ในต่างประเทศเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง ให้นายจ้างจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้างไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของค่าจ้าง ในส่วนที่คำนวณจ่ายตามระยะเวลาตลอดระยะเวลาที่ลูกจ้างไม่ได้ทำงาน

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับถ้านายจ้างได้แจ้งเป็นหนังสือต่อหน่วยราชการที่รับผิดชอบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกจ้างต้องไปตกค้างอยู่ในต่างประเทศ โดยนายจ้างแสดงเจตนาว่าลูกจ้างทั้งหมดกลับภูมิลำเนาของลูกจ้าง และออกค่าใช้จ่ายที่ต้องไปตกค้างอยู่ในต่างประเทศ โดยนายจ้างแสดงเจตนาว่าลูกจ้างทั้งหมดกลับภูมิลำเนาของลูกจ้าง และออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับ

ข้อ 13 ให้นายจ้างจัดการหรือออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับภูมิลำเนาของลูกจ้าง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เรืออัปปางหรือไม่อาจใช้การได้โดยสิ้นเชิง
- (2) ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บเนื่องจากการทำงาน
- (3) นายจ้างบอกเลิกสัญญาจ้างก่อนครบกำหนดอายุสัญญา หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญาจ้างโดยลูกจ้างไม่ยินยอม
- (4) สัญญาจ้างครบกำหนดในระหว่างเวลาที่ลูกจ้างทำงานอยู่ในที่อื่นอันมิใช่สถานที่ทำสัญญาจ้าง

สรุปสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงของแต่ละประเทศ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงของประเทศ ประเทศชิลี ประเทศอังกฤษ ประเทศเนเธอร์แลนด์และประเทศไทย สามารถวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาได้ ดังนี้

1. ประเทศชิลี

สาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองแรงงานบนเรือประมงของประเทศชิลี มีบทบัญญัติที่คุ้มครองแรงงานประมงที่ทำงานบนเรือ เกี่ยวกับการจ้าง สภาพการทำงาน และเน้นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพที่ดีของชีวิตของแรงงานประมงบนเรือ กล่าวคือ กำหนดให้มีการคุ้มครองแก่ลูกจ้างในด้านความมั่นคงในการทำงาน ได้แก่ การจัดทำสัญญาข้อตกลงในการจ้างซึ่งมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการจ้าง สภาพการทำงาน ผลประโยชน์ตอบแทนการทำงานและสวัสดิการที่ลูกจ้างพึงได้รับจากการทำงาน ระยะเวลาการจ้างหรือระยะเวลาแห่งสัญญาข้อตกลง โดยมีรายละเอียดที่เจ้าของเรือหรือผู้เช่าเรือที่เป็นนายจ้างต้องกำหนดเป็นข้อตกลงไว้ในสัญญาจ้าง ด้านการจ้างกำหนดอัตราค่าจ้างในสัญญาจ้าง กำหนดชั่วโมงการทำงาน การทำงานล่วงเวลา เวลาพัก และวันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดประจำปี และอนุญาตให้ลาป่วยโดยได้รับค่าจ้าง ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การจัดที่พักให้มีที่นอนหมอนเตียง สุขภัณฑ์ที่จำเป็นต่อสุขภาพ เช่น ที่อาบน้ำ อ่างล้างมือ สบู่ เครื่องอำนวยความสะดวกให้ลูกเรือไว้พักระหว่างเดินทาง จัดหาเสื้อผ้าและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลสำหรับการทำงานให้กับลูกเรือ การจัดเตรียมอุปกรณ์ความปลอดภัย ปัจจัยปฐมพยาบาลในเรือ กำหนดให้มียารักษาโรคและเวชภัณฑ์ที่ครบถ้วนในการดูแลลูกจ้าง จะเห็นได้ว่าประเทศชิลีได้มีการจัดมาตรฐานการดำเนินชีวิตบนเรือให้แก่ลูกจ้างในกิจการประมงทะเลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงทำให้ไม่เกิดภาวะขาดแคลนแรงงานภาคประมง และไม่มีปัญหาในเรื่องการค้ามนุษย์ในภาคประมงทะเล

ประเทศชิลีนับเป็นประเทศหนึ่งที่มีมาตรฐานสุขภาพอนามัยของแรงงานอย่างเข้มงวดในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในการผู้ประกอบการกิจการจะต้องปฏิบัติ โดยมีสำนักงานตรวจแรงงานเป็นผู้ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เป็นผลให้แรงงานภาคประมงมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่ดี มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความมั่นคงในอาชีพ ทำให้แรงงานในประเทศยังคงมีความต้องการทำงานในอาชีพนี้ ประเทศชิลีไม่เกิดภาวะขาดแคลนแรงงานภาคประมง ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องแสวงหาแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานที่ผิดกฎหมาย ประเทศชิลีจึงไม่มีปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมง

2. ประเทศอังกฤษ

กฎหมายคุ้มครองแรงงานของประเทศอังกฤษแสดงให้เห็นถึงความพยายามของประเทศในการป้องกันที่การละเมิดสิทธิประโยชน์ของแรงงานที่พึงจะได้รับ โดยกำหนดของกฎหมายที่รัดกุมไม่ให้ผู้ประกอบการใช้เป็นช่องทางแสวงหาผลประโยชน์และเอารัดเอาเปรียบกับลูกจ้าง ทั้งนี้ประเทศอังกฤษมีกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานฉบับหลักที่มีบทบัญญัติเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานทั่วไปในแต่ละเรื่อง กฎหมายจ้างแรงงานโดยรวมที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติการจ้างแรงงาน ปี พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติสิทธิในการจ้างงาน พ.ศ. 2539 (Employment Rights Act, 1969) พระราชบัญญัติค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ พ.ศ. 2541 (National Minimum Wage Act, 1998) เป็นต้น สำหรับข้อกำหนดเพื่อคุ้มครองแรงงานในภาคประมง อังกฤษได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ เพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับสภาพการทำงานในส่วนที่กฎหมายแรงงานฉบับหลักในแต่ละเรื่องที่ไม่ได้บัญญัติไว้ และการบังคับใช้เพื่อให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมาย พินิจและอนุสัญญาต่าง ๆ โดยมีสภาการจ้างประจำมณฑลคอยควบคุมและตรวจสอบ และหากนายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อตกลง ลูกจ้างสามารถร้องเรียนต่อสภาการจ้าง ทำให้ไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบและได้รับการคุ้มครองเกี่ยวกับเรื่องสิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่เช่นเดียวกับการแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

นอกจากนี้คณะกรรมการค่าจ้างแรงงานประจำมณฑลแต่ละมณฑล ยังมีหน้าที่ควบคุมการจ้างให้นายจ้างปฏิบัติตามระเบียบการจ้าง เกี่ยวกับอัตราค่าจ้าง จัดให้มีวันหยุด วันลา โดยได้รับเงิน รวมถึงการดูแลลูกจ้างเกี่ยวกับความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน การแก้ไขร่วมกันกับนายจ้างและตัวแทนลูกจ้างรวมถึงตัวลูกจ้างเอง

กำหนดมาตรฐานชั่วโมงการทำงาน เวลาพักระหว่างการทำงาน เวลาพักผ่อน วันหยุดพักผ่อนประจำปีให้มีความเท่าเทียมกันทั่วทั้งชั่วโมงการทำงาน กำหนดให้มีการจัดทำสัญญารายละเอียดการทำงาน เป็นภาษาสากลและภาษาท้องถิ่นทำให้ลูกจ้างเข้าใจและสามารถฟ้องร้องได้หากนายจ้างละเมิดสัญญาการจ้าง มีการกำหนดระยะเวลาการทำงานอย่างชัดเจนและหากมีการละเมิดมีมาตรการในการลงโทษอย่างเด็ดขาดคือทำการยึดเรือ กฎหมายคุ้มครองแรงงานและมาตรการในการควบคุมดูแล ทำให้เกิดความยุติธรรมต่อลูกจ้างประมง ทำให้แรงงานประมงมีความพึงพอใจต่อค่าตอบแทนที่ได้รับ

การที่อังกฤษมีกฎหมายการคุ้มครองแรงงาน และการนำพินิจและอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ มาบังคับใช้เพื่อคุ้มครองแรงงานภาคประมงอย่างครอบคลุม และมีมาตรการในการให้นายจ้างปฏิบัติตามลูกจ้างให้เป็นไปตามสัญญาจ้าง ทำให้ลูกจ้างในภาค

ประมงได้รับค่าจ้าง สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อย่างเต็มที่ กอปรกับอังกฤษมีเทคโนโลยีในการทำประมงที่ทันสมัย ทำให้งานประมงเป็นอาชีพที่ไม่ลำบากมาก ไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานคนจำนวนมาก ลูกจ้างภาคประมงของอังกฤษจึงไม่ขาดแคลน ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องนำคนมาเพื่อบังคับใช้แรงงานในการทำงาน ทำให้อังกฤษไม่มีปัญหาการค้ำมนุษย์ในแรงงานภาคประมง ทั้งนี้ อังกฤษยังเข้าร่วมเป็นสมาชิกในระบบการติดตามเรือของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นระบบศูนย์ข้อมูลการพิสูจน์และติดตามเรือระยะไกล (European Union Long Range Identification and Tracking of ships Data Centre – EU LRIT DC) ระบบ EU LRIT DC ดังกล่าวจะเป็นศูนย์ข้อมูลทางเรือที่ใหญ่ที่สุดมีสมาชิก 32 ประเทศ สามารถติดตามเรือระหว่างประเทศได้ประมาณ 10,000 ลำ และสามารถระบุตำแหน่งเรือได้อย่างน้อย 40,000 ตำแหน่งต่อวัน เรือทุกสัญชาติที่แล่นอยู่ในระยะ 1,000 ไมล์ทะเล จากชายฝั่งของประเทศสมาชิก ประเทศสมาชิกยังสามารถขอให้ระบบ EU LRIT DC ส่งข้อมูลเกี่ยวกับเรือของประเทศที่สามที่แล่นเข้าสู่หรือแล่นอยู่ในน่านน้ำของสหภาพฯ ให้ประเทศสมาชิกทราบอีกด้วย เป็นการบูรณาการในการดำเนินการของระดับประเทศสมาชิก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการติดตามเรือที่มีความเสี่ยงด้านต่างๆ รวมทั้ง เป็นการสนับสนุนการดำเนินการตาม Council Regulation (EC) No 1005/2008 of 29 September 2008 เกี่ยวกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ไม่รายงาน และไม่ได้รับการควบคุม (Illegal, Unregulated and Unreported - IUU Fishing) และการบังคับใช้แรงงานบนเรือประมงในสหภาพยุโรป ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นต้นไป (กระทรวงแรงงาน, 2553)

3. ประเทศเนเธอร์แลนด์

ประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นกลุ่มเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีความสามารถในการต่อรองและกำหนดข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศสูง เนเธอร์แลนด์มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานทั่วไป จึงเป็นข้อบัญญัติกฎหมายแรงงานหลัก และมีกฎหมายว่าด้วยอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ นอกจากนี้ยังอาศัยการคุ้มครองแรงงานด้วยการให้สัตยาบันอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ทำให้การคุ้มครองแรงงานเฉพาะทุกเรื่อง เกี่ยวกับการจ้างที่มีการกำหนดชั่วโมงการทำงาน จัดให้มีการจ่ายเงินค่าทำงานล่วงเวลาโดยเพิ่มค่าล่วงเวลาตามสัดส่วนการทำงานจริง วันหยุดประจำปี สัปดาห์ วันลาโดยได้รับค่าจ้าง ทำให้ลูกจ้างมีเวลาพักผ่อนไม่น้อย ล้าเกินไปจากการทำงาน ส่วนสภาพการทำงาน ความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีคณะกรรมการงานรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้าง และมีบทบัญญัติการลงโทษชัดเจน หากนายจ้างละเลยการปฏิบัติ เป็นผลให้เกิดการคุ้มครองแรงงานลูกจ้างทุกกลุ่มในทุกสาขาอาชีพ ซึ่งกระทรวงแรงงานและกิจการสังคมดูแลตรวจสอบให้นายจ้างปฏิบัติตามข้อกำหนด

คุ้มครองแรงงาน กฎหมายกำหนดให้นายจ้างจะต้องจัดการดูแลความปลอดภัยของลูกจ้างให้ได้มาตรฐานตามข้อผูกพันตามกฎหมายที่ต้องว่าจ้างหน่วยงานที่ให้บริการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงานไว้เพื่อดำเนินภารกิจจำเพาะ เช่น การประเมินความเสี่ยงของงาน มีการกำหนดข้อฝ่าฝืนข้อกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในการทำงานอย่างชัดเจน การใช้เครื่องจักรซึ่งไม่ได้มาตรฐานด้านความปลอดภัย หรือการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายทำงาน โดยมีสำนักงานผู้ตรวจแรงงานเป็นผู้ควบคุมและตรวจสอบให้ดำเนินการตามกฎหมาย ทำให้นายจ้างเกรงกลัวความผิดและให้ความสำคัญในการสร้างมาตรการดูแลความปลอดภัยให้กับลูกจ้างเป็นอย่างมาก และประเทศเนเธอร์แลนด์เข้าร่วมเป็นสมาชิกในระบบการติดตามเรือของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นระบบศูนย์ข้อมูลการพิสูจน์ติดตามและเรือระยะไกล (European Union Long Range Identification and Tracking of ships Data Centre-EU LRIT DC) ระบบ EU LRIT DC เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษด้วย

4. ประเทศไทย

กฎกระทรวงฉบับที่ 10 คุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลมีขอบเขตและข้อจำกัดโดยไม่ได้ให้การคุ้มครองกับลูกจ้างในงานประมงทะเลน้อยกว่า 20 คน และเรือที่ออกทำการประมงเกิน 1 ปี ซึ่งปัจจุบันพบว่าเรือประมงนอกน่านน้ำส่วนใหญ่ออกไปทำการประมงทะเลตั้งแต่ 1-5 ปี เนื่องจากสัตว์น้ำในเขตอ่าวไทยลดน้อยลง และการทำประมงไทยบางส่วนที่ทำงานการประมงชายฝั่ง เป็นการทำการประมงที่ใช้เรือขนาด 20 ตันกรอส มีแรงงานประมง 15-20 คน ทำการประมงบริเวณอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน ส่วนการออกจับปลานอกน่านน้ำนั้น จะใช้ขนาดเรือ 60 ตันกรอสขึ้นไป มีแรงงาน 30-40 คน ใช้ระยะเวลาออกทำการประมงไม่ต่ำกว่า 45 วัน ในการออกจับปลาแต่ละครั้งจึงจะกลับเข้าฝั่ง จะเดินทางไปไกลถึงออสเตรเลีย ปาปัวนิวกินี เกาะสุมาตรา อินโดนีเซีย ศรีลังกา พม่า เยเมน เป็นต้น และกำหนดไม่ให้แรงงานอายุ 16 ปี ทำงาน ทั้งที่งานประมงเป็นงานเสี่ยงอันตราย ควรจะให้มีการกำหนดให้แรงงานอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ทำงานเพื่อให้สอดคล้องกันมาตรา 29 ที่กำหนดไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานเสี่ยงอันตราย (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, 2552)

กฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานที่ตกลงกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามธรรมเนียมปฏิบัติโดยไม่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงในพื้นที่ ซึ่งอัตราค่าจ้างยังค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับลักษณะงานที่หนักและเสี่ยงอันตราย และเงินส่วนแบ่งที่ได้รับจากการติดตามมูลค่าสัตว์น้ำ อีก 1 เปอร์เซ็นต์นั้นก็ค่อนข้างน้อยเมื่อหักค่าน้ำมัน ค่าอาหารของเรือประมง และหักค่าการจ่ายล่วงหน้าให้กับลูกจ้างในระหว่างไม่ได้ออกทำการประมง หรือเรือบางลำก็ไม่มีเงิน

ส่วนนี้ให้ลูกจ้าง ลูกจ้างไม่สามารถลาพักผ่อนได้ในระหว่างทำงานในเรือได้หากเจ็บไข้ได้ป่วยได้กั อาจให้หยุดพักบ้าง ไม่มีวันหยุดประจำสัปดาห์ และชั่วโมงการทำงาน เวลาพักผ่อนไม่แน่นอน หาก พบฝูงปลาอยู่เรื่อย ๆ จะต้องทำงานตลอดทั้งวันทั้งคืนติดต่อกัน ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน กำหนดให้นายจ้างดูแล สถานที่การทำงาน และความปลอดภัย ตามกฎหมายเช่นเดียวกับในกิจการบนบก ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะการปฏิบัติงาน รวมถึงไม่มี บทกำหนดด้านสภาพความเป็นอยู่บนเรือให้ลูกสุขอนามัย กฎกระทรวงฉบับที่ 10 จัดทำขึ้นใน ลักษณะเพื่อดูแลสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับลูกจ้างในส่วนกิจการประมงทำได้ และเป็นการกำหนด ข้อยกเว้นในลักษณะบางอย่างที่ไม่สามารถทำได้ เช่น การให้มีการตกลงเรื่องอัตราค่าจ้างกันเอง ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง มากกว่าจะเป็นการสร้างมาตรฐานเพื่อบังคับให้เกิดการปฏิบัติ โดยเฉพาะ ดังนั้นควรจะมีการทบทวนปรับปรุงกฎหมาย และกำหนดมาตรฐานค่าแรง และ สวัสดิการสำหรับแรงงานประมงโดยเฉพาะให้เป็นมาตรฐาน และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง เพื่อดูแลแรงงานประมงให้มีคุณภาพชีวิตเทียบเท่ากับแรงงานในกิจการประเภทอื่น

งานประมงทะเลเป็นอาชีพต้องทำงานหนัก ยาก ลำบาก และผลตอบแทนจาก การทำงานไม่คุ้มค่าต่อการเสี่ยงอันตรายจากการออกไปทำงานกลางทะเล แรงงานไทยจึงไม่นิยม ทำงานในกิจการทะเล ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการดังกล่าว ผู้ประกอบการ จำเป็นต้องจัดหาแรงงานที่เป็นแรงงานต่างด้าวมากขึ้น จึงเป็นแรงดึงดูดให้แรงงานต่างด้าวลักลอบ เข้ามาทำงาน การให้ความสนใจในการใช้แรงงานต่างด้าวมิดกฎหมาย การจ้างงานในราคาถูกเพื่อ ลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการ เป็นช่องทางให้นายหน้าแสวงหา ประโยชน์จากแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายเหล่านี้ และเป็นช่องทางของ การแสวงหาประโยชน์จากขบวนการค้ามนุษย์

จากการศึกษาประเด็นการคุ้มครองแรงงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง แรงงานของประเทศไทย และในต่างประเทศพบว่าทุกประเทศจะให้ความสำคัญในการให้ ความคุ้มครองลูกจ้างในเรื่องหลัก ๆ เช่น การกำหนดอัตราค่าจ้าง การจ่ายเงินเดือน ระยะเวลาการ จ้างไว้ในสัญญาการจ้างงาน แต่จะแตกต่างกันในเรื่องสิทธิประโยชน์ ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน การจัดบริเวณที่พักและสภาพความเป็นอยู่บนเรือให้กับลูกจ้าง ดังปรากฏตาราง

ตารางที่ 4.2

เปรียบเทียบประเด็นสำคัญของกฎหมายการคุ้มครองแรงงาน

ภาคประมงทะเลของประเทศที่เป็นกรณีศึกษา

	ประเทศ ไทย	ประเทศ ชิลี	ประเทศ อังกฤษ	ประเทศ เนเธอร์แลนด์
1. การจ้าง - จ่ายเงินเดือนให้ลูกจ้างทุกเดือน - การสลับเวรทำงานกะกลางวันและกลางคืน	✓	✓	✓	✓
2. สัญญาจ้าง - จัดทำสัญญาจ้างเป็นภาษาสากล - ระบุอัตราเงินเดือนลูกจ้าง - วิธีคำนวณเงินเดือน - ความถี่ในการจ่ายเงินเดือน - ข้อปฏิบัติในการเลิกจ้าง	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓
3. ข้อปฏิบัติของนายจ้าง - ห้ามหักเงินเดือนลูกจ้าง - จัดทำบันทึกช่วงเวลาการทำงาน และการทำงานล่วงเวลาของลูกจ้าง - ให้สลิปหรือหลักฐานหลักฐานการจ้าง เงินแก่ลูกจ้าง	✓ ✓ ✓	✓ 	✓ ✓ 	✓
4. สิทธิประโยชน์ - กำหนดชั่วโมงการทำงาน - กำหนดชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา - กำหนดเวลาพักระหว่างการทำงาน - กำหนดเวลาพักผ่อน - กำหนดวันหยุดประจำปี - จัดให้มีวันหยุดประจำปี - อนุญาตให้มีวันลา	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

	ประเทศ ไทย	ประเทศ ชิลี	ประเทศ อังกฤษ	ประเทศ เนเธอร์แลนด์
5. ความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน - การตรวจสุขภาพลูกจ้าง - ตรวจสภาพอุปกรณ์การทำงาน - การตรวจสภาพเรือ - มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้างบนเรือ	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓
6. จัดบริเวณที่พักและสภาพความเป็นอยู่บนเรือ - จัดให้มีห้องนอนนอนคนเดียว - มีที่เก็บเครื่องมือและปัจจัยปฐมพยาบาล บริเวณเตรียมอาหารและเครื่องใช้ต่าง ๆ - การมีสุขภัณฑ์ที่จำเป็นต่อสุขภาพ เช่น ที่อาบน้ำ อ่างล้างมือ สบู่ ฯลฯ - การจัดหาเสื้อผ้าและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลสำหรับการทำงานให้กับลูกเรือ		✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	
7. หน่วยงานควบคุมและตรวจสอบ	✓	✓	✓	✓

2.2 มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย

ในปัจจุบันการหายตัวไปของคนในสังคมนั้นมีหลายกรณีที่เกี่ยวข้องกับการถูกล่อลวงและลักพาตัวเพื่อนำมาขายและบังคับเป็นแรงงานทาสบนเรือประมง โดยผู้เสียหายได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า ถูกบังคับให้ต้องทำงานบนเรือประมงในลักษณะเยี่ยงทาส และเมื่อไม่สามารถปฏิบัติงานหรือทำตามคำสั่งของผู้ควบคุมเรือได้ จะถูกทำร้ายและทุบตีอย่างทารุณซึ่งเข้าข่ายเป็นการค้ามนุษย์อย่างชัดเจน (โชติดาดี เชนเตอร์, 2549, น. 9) รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญ

ของปัญหาการค้ำมนุษย์ จึงได้ประกาศให้เรื่องปัญหาการค้ำมนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2548 พร้อมทั้งได้กำหนดมาตรการในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ดังนี้

1. มาตรการการป้องกัน

1.1 การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การสัมมนา ทั้งในระดับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง อัยการ ศาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา แพทย์ ทหาร องค์กรเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ พัฒนาทักษะและเทคนิคในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนปลูกฝังเจตคติและค่านิยมที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อหญิงและเด็ก โดยเฉพาะผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

1.2 การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างความตระหนักให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ เข้าใจและตระหนักถึงสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก สิทธิสตรี ความเสมอภาคหญิงชายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัว เป็นต้น เพื่อพัฒนากลไกและเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน ลดปัญหาการละเมิดสิทธิและความรุนแรงต่อเด็กและหญิง รวมถึงขจัดปัญหาการค้ำมนุษย์

1.3 การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเรื่องการค้ำมนุษย์ของประเทศไทย เพื่อใช้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ศึกษาค้นคว้าข้อมูลสถิติและสถานการณ์การค้ำมนุษย์ ให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ได้จัดทำแบบสำรวจเพื่อจัดทำฐานข้อมูลการค้ำมนุษย์เพื่อประกอบการจัดทำฐานข้อมูลกรณีการค้าเด็กและหญิง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปทดลองใช้และปรับแก้ต่อไป

1.4 การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มประกอบอาชีพในท้องถิ่น การฝึกทักษะอาชีพ การจัดหางาน การมีอาชีพ และสนับสนุนเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ

1.5 การเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสาธารณสุข การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสที่ครอบครัวมีฐานะยากจน การจัดกิจกรรมและกีฬาันทนาการ

2. การดำเนินคดี (กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย)

2.1 การจัดทำบันทึกข้อตกลง MOU (Memorandum of Understanding) ภายในประเทศรวม 7 ฉบับ รวมทั้งนำกฎหมายใหม่เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามและการคุ้มครองเหยื่อด้วย เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2554 และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และจัดทำบันทึกข้อตกลงระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยทำบันทึกข้อตกลงกับประเทศกัมพูชา ลาว เวียดนาม พม่า ตลอดจนทำบันทึกข้อตกลงระดับพหุภาคีกับกลุ่มประเทศสมาชิกอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

2.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดนิยามของคำว่า "แสวงหาประโยชน์" ครอบคลุมการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การบังคับให้ขอทาน การบังคับใช้แรงงาน การตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ความหมายการบังคับใช้แรงงานตามมาตรา 4 การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ"หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเอง หรือของผู้อื่น โดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ และผู้ที่กระทำในลักษณะการกระทำความผิดในมาตรา 6 ผู้ใดแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

(1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ข่มขู่ หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กผู้ซึ่งกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

และมาตรา 7 ได้กำหนดการกระทำที่มีโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ได้แก่ สอน ชวน อุปการะ โดยให้ทรัพย์สินหรือหาที่พัก ให้ความช่วยเหลือประการใด ให้พ้นการจับกุม เรียกรับหรือยอมจะรับทรัพย์สินเพื่อมิให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษ ชักชวน ชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลให้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมเพื่อการค้ามนุษย์ และเพิ่มบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามหมวด 6 ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษจำคุกสูงสุดตั้งแต่แปดปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ประกอบด้วย งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี เงินบริจาค เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการระดมทุนเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยได้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 5 มิถุนายน 2551

2.3 ทั้งนี้ ได้มีนโยบายตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ที่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เป็นชาย โดยกำหนดให้บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดปทุมธานีเป็นหน่วยงานหลักในการให้ความคุ้มครอง และพัฒนารูปแบบการให้บริการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเหยื่อการค้ามนุษย์ที่เป็นชายและเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งอาจมีความต้องการบริการที่แตกต่างไป

2.4 ได้จัดทำขอบเขตและองค์ประกอบในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อให้กรอบและความหมายคำว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเป็นเกณฑ์ให้พนักงานสอบสวนใช้ประกอบการวินิจฉัยและคัดแยกจากการค้ามนุษย์

3. การคุ้มครองช่วยเหลือ บำบัดฟื้นฟู

3.1 รัฐบาลไทยได้มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง บำบัดฟื้นฟูทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยได้จัดตั้งบ้านพักเด็กและครอบครัวเพื่อรับตัวชั่วคราว 76 แห่งทั่วประเทศ สำหรับดูแลผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้งกรณีคนไทยและต่างชาติ ก่อนส่งต่อไปยังสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพและสถานสงเคราะห์ซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก 9 แห่ง เพื่อให้การคุ้มครองฟื้นฟู ปรับสภาพ ช่วยเหลือด้านกฎหมายโดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ การจัดบริการที่มีรูปแบบเป็นมาตรฐานและมีคุณภาพในการดูแลคุ้มครอง ให้การสงเคราะห์ด้านปัจจัยสี่ การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพและทักษะชีวิต การบริการให้คำแนะนำปรึกษาทางโทรศัพท์ หมายเลข 1300 เป็นต้น รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ มิใช่อาชญากร และไม่เลือกปฏิบัติ โดยได้จัดทำโครงการพัฒนาสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ซึ่งได้รับการยอมรับและความสนใจจากบุคคลสำคัญและองค์การระหว่างประเทศ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นแบบอย่างในการคุ้มครองช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ามนุษย์

3.2 สร้างเครือข่ายช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กและหญิงกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์การเอกชน องค์การระหว่างประเทศ และอาสาสมัคร เพื่อประสานการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กและหญิงที่ประสบปัญหาอย่างมีเอกภาพ รวดเร็ว และเป็นระบบ ปัจจุบันมีเครือข่ายอาสาสมัครใน 7 ประเทศได้แก่ เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศปลายทาง

3.3 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2548 เห็นชอบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือเยื่อจากการค้ามนุษย์ที่มีได้มีสัญชาติไทยในต่างประเทศ โดยให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือและคุ้มครองเยื่อตามหลักมนุษยธรรม และหากผ่านการตรวจพิสูจน์สถานะว่า มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่หรือมีเอกสารประจำตัวที่แสดงว่ามีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทย หรือเคยมีภูมิลำเนาหรือมีสถานะอยู่อาศัยในราชอาณาจักรไทย จึงอนุญาตให้กลับราชอาณาจักรไทย หรือเคยมีภูมิลำเนาหรือมีสถานะอยู่อาศัยในราชอาณาจักรไทย จึงอนุญาตให้กลับราชอาณาจักรไทย ได้ โดยให้คงสถานะเดิมซึ่งไม่ใช่การให้สัญชาติไทยแก่บุคคลนั้น

4. การส่งกลับและคืนสู่สังคม

รัฐบาลไทยได้ประสานงานกับประเทศต่าง ๆ ผ่านหน่วยงานภาครัฐ องค์การเอกชน องค์การระหว่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ต่างชาติ โดยให้บริการฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ แล้วจึงประสานให้หน่วยงานของประเทศต้นทางที่เกี่ยวข้อง สืบหาครอบครัว และประเมินความพร้อมเพื่อรับรองหญิงและเด็กกลับคืนรวมถึงการจัดการศึกษา การเพิ่มทักษะฝีมือเพื่อประกอบอาชีพ เป็นต้น อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องรวมทั้งติดตามประเมินผลเพื่อมิให้ผู้ที่เคยตกเป็นผู้เสียหายกลับเข้าสู่วงจรการค้ามนุษย์อีก (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ, 2551)

จากมาตรการดังกล่าวสามารถป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในบางกลุ่มโดยเฉพาะกรณีการบังคับใช้แรงงานในธุรกิจภาคประมง ซึ่งด้วยสภาพการทำงานต้องออกไปทำงานอยู่กลางทะเลที่อยู่ห่างไกล ยากต่อการควบคุมและตรวจสอบอย่างทั่วถึงจากเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น หากได้รับแจ้งจากญาติว่ามีภัยตัวไปของบุคคลหรือไม่ได้รับการติดต่อเป็นเวลานาน เนื่องจากไปเป็นแรงงานประมง เจ้าหน้าที่จะต้องใช้เวลาในการสืบหาเบาะแสข้อมูลการออกไปทำงานกับเรือลำใด ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะไม่ทราบว่าเรือที่แรงงานไปทำงานด้วยแล่นไปทำการประมงอยู่ที่ใด หรือหากเรือลำดังกล่าววิ่งกลับเข้ามาก็จะไม่พบตัวแรงงานเนื่องจากการขายแรงงานต่อไปยังเรือลำอื่นโดยอ้างว่าแรงงานต้องการไปทำงานกับเรือลำอื่นต่อ หรือหากแรงงานบางรายเสียชีวิตก็จะมีข้อมูลใด ๆ ทั้งสิ้น

5. บทบาทของภาครัฐในการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานภาคประมงทะเล

รัฐบาลไทยได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2551 และกำหนดให้มีคณะกรรมการระดับชาติ 2 คณะ

คือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (คณะกรรมการ ปคม.) โดยมี นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกัน และปราบปรามการค้ำมนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน โดย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์มีอำนาจดังนี้ 1) เสนอความเห็นต่อ คณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ 2) เสนอ ความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ หรือโครงสร้างของส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 3) กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ำ มนุษย์ 4) กำหนดแนวทางและกำกับดูแลการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศตลอดจน การให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำ มนุษย์ 5) ส่งเสริมและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ ในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ 6) ร่างระเบียบเกี่ยวกับการจดทะเบียนองค์กรเอกชนที่ มีวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือ การดำเนินกิจกรรมขององค์กรดังกล่าว 7) ร่างระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง เกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุน 8) วางระเบียบเกี่ยวกับการรายงานสถานะการเงินและการจัดหากองทุนเพื่อปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้ 9) ส่งเสริมและกำกับดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการ ปกค. 10) ดำเนินการ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ส่วนคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานการป้องกัน และปราบปรามการค้ำมนุษย์ มีอำนาจดังนี้ 1) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ และแผนประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาสังคมให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและ ปราบปรามการค้ำมนุษย์ 2) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนงานและแนวทางในการ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ 3) จัดให้มีและกำกับการดำเนินการตามโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อ ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ 4) จัดให้มีการรายงานผลการติดตามและ ประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เสนอต่อคณะกรรมการ 5) ติดตามและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการตามพันธกรณี ระหว่างประเทศการให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและ ปราบปรามการค้ำมนุษย์เสนอต่อคณะกรรมการ 6) กำหนดหลักเกณฑ์และอนุมัติการใช้เงินและ

ทรัพย์สินของกองทุน 7) จัดทำและกำกับแผนปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และพันธกรณีระหว่างประเทศ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ซึ่งทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการทั้ง 2 คณะ ได้จัดประชุมคณะกรรมการ ปคม. ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2552 ที่ประชุมมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานประมง นายกรัฐมนตรีได้ลงนามคำสั่งที่ 2/2552 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2552 เพื่อเป็นคณะกรรมการฯ เฉพาะในการศึกษาพิจารณาหาทางและมาตรการ แสวงหาความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานประมง และคณะกรรมการฯ ได้มีมติให้จัดตั้งคณะทำงาน 2 คณะ คือ คณะทำงานป้องกันการค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงานประมง และคณะทำงานปราบปรามการค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงานประมง เพื่อศึกษา พิจารณาแนวทางและมาตรการ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการฯ (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, 2552)

2.3 แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงานประมงทะเล

1. แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงานภาคประมง

รัฐบาลได้เริ่มดำเนินงานในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคแรงงานประมงทะเล โดยการประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานประมง และคณะกรรมการฯ ดังกล่าวได้เสนอร่างหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อป้องกันปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรการในการป้องกันในระยะยาว (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, 2552) คือ

1) แนวทางในการปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานประมงทะเล

เนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาสถานการณ์การค้ามนุษย์ในกลุ่มแรงงานภาคประมงมีความรุนแรง มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและภาพลักษณ์ของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ปัญหาการค้าแรงงานภาคประมงจึงเป็นปัญหาที่รัฐจะต้องดำเนินการหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนี้

1.1 สร้างกลไกการบังคับใช้กฎหมาย

1) สร้างกลไกการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยจัดให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองทัพเรือ กองบังคับการตำรวจน้ำ กรมการขนส่งทางน้ำพณิชยนาวิ กรมประมง และศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ทางทะเล โดยออกบัตรพนักงานตรวจให้กับทหารเรือยศสัญญาบัตรขึ้นใจ และตำรวจยศสัญญาบัตรขึ้นใจ สามารถตรวจเรือได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องขออนุญาต

2) จัดระบบการควบคุมการจดทะเบียนเรือ การขออนุญาตใช้เรือ เข้มงวดการแจ้งเรือ-เข้าออก และจัดให้สามารถแจ้งการเข้า-ออกได้ตลอดเวลาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่เรือประมงที่เข้าและออกเรือในเวลากลางคืนด้วย โดยสามารถแจ้งได้กับหน่วยงานที่มีเวรยามชายฝั่งที่จัดตั้งขึ้น คือ กองทัพเรือภาค สถานีตำรวจน้ำ สำนักประมงจังหวัดก่อนออกเรือเป็นเวลา 24 ชั่วโมง

3) การแก้ไขปัญหาผู้ปฏิบัติงานบนเรือไม่มีเอกสาร/ใบรับรองที่ถูกต้อง โดยพิจารณาลดขั้นตอนการดำเนินการขอเอกสาร และลดค่าใช้จ่ายในการนำลูกจ้างขึ้นทะเบียนเปิดให้บริการในการขอเอกสารสำคัญใบรับรองต่าง ๆ เฉพาะแรงงานภาคประมง เพื่อลดผลกระทบต่อเวลาการออกทำการประมง

4) ควบคุมให้มีการจดทะเบียนเรือ การขออนุญาตการใช้เรือเพื่อทำการประมง เพื่อป้องกันการสวมทะเบียนเรือ

5) จับกุมปราบปรามขบวนการนายหน้า จัดกำลังบุคลากรและเจ้าหน้าที่เข้าไปเข้มงวดกวดขันดูแลปัญหาอย่างต่อเนื่อง และเอาผิดทางวินัยโดยเด็ดขาดกับเจ้าหน้าที่และใช้อำนาจโดยมิชอบ

1.2 การแก้ไขปัญหาแรงงาน

1) การจัดหากำลังคนเข้าสู่แรงงานภาคประมง โดยการประสานงานกับกองทัพเรือเพื่อนำพลทหารเรือที่ปลดประจำการ และพลทหารที่สมัครใจให้เข้ามาอยู่ในภาคประมง

2) ผ่อนผันและขยายเวลาให้แรงงานต่างด้าวมีเวลาไปขึ้นทะเบียนแรงงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย จัดโควตาการจ้างแรงงานต่างด้าวให้เพียงพอต่อความต้องการของแรงงานภาคประมง

3) การนำร่องจัดทำหลักสูตรการพัฒนาการทำงานประมงทะเลนอกน่านน้ำเพื่อรองรับความต้องการบุคลากรในการทำประมง สำหรับเรือประมงไทยจะเข้าไปทำการประมงในทะเลนอกน่านน้ำ

4) ศึกษาการนำเทคโนโลยีมาใช้ทดแทนการใช้แรงงานประมง โดยศึกษาจากประเทศต้นแบบ เช่น ประเทศชิลี (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด, 2552)

2) แนวทางในการป้องกันการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานประมงทะเล

2.1 การสร้างมาตรฐานการคุ้มครองแรงงานภาคประมงเป็นการเฉพาะและขยายขอบเขตการบังคับใช้

1) ศึกษาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงานให้ขยายการคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงที่มีแรงงานน้อยกว่า 20 คน และเรือประมงที่ออกทำการประมงเกิน 1 ปี ให้มีการคุ้มครองแรงงานภาคประมงทุกคน รวมทั้งไม่อนุญาตให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานอาชีพแรงงานประมงทะเลเพื่อให้สอดคล้องกันการไม่อนุญาตให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานเสี่ยงอันตราย

2) การสร้างมาตรฐานระเบียบการปฏิบัติงาน และการดำรงชีวิตในเรือประมง คือ การจัดให้มีชั่วโมงการทำงานไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง การกำหนดให้มีช่วงเวลาพักระหว่างการทำงาน จัดให้มีวันหยุดพักผ่อนประจำสัปดาห์ และสามารถลาหยุดตามเหตุอันควรโดยได้รับเงินเดือนในระหว่างทำงานบนเรือ

3) การจัดสวัสดิการลูกจ้าง โดยพิจารณาเพิ่มอัตราค่าจ้างในแรงงานภาคประมงให้เหมาะสมกับงานที่หนักและเสี่ยงอันตราย ควบคุมให้การจ่ายเงินค่าล่วงเวลา และเงินค่าทำงานชดเชยในวันหยุดพักผ่อนประจำสัปดาห์ และหยุดชดเชยประจำปีเมื่อกลับเข้าฝั่ง โดยไม่ให้ นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันเอง

4) การจัดมาตรฐานคุ้มครองแรงงานภาคประมงเกี่ยวกับการคุ้มครองด้านการดำเนินชีวิตในเรือเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิต อาหารถูกหลักอนามัยและเพียงพอ ให้มีการจัดยารักษาโรค เวชภัณฑ์ที่จำเป็น ตลอดจนการอบรมการรักษาพยาบาลเบื้องต้นให้กับลูกจ้าง

5) สร้างมาตรฐานเรือเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ทำงานบนเรือ ที่อยู่อาศัย ห้องน้ำ ห้องพยาบาล รวมถึงเครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำประมงที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตอาชีพแรงงานประมงทะเลให้เทียบเคียงกับคุณภาพชีวิตแรงงานในโรงงาน และแรงงานจะไม่มองอาชีพนี้เป็นอาชีพที่เลวร้ายเหมือนปัจจุบัน

2.2 การป้องกันปัญหาด้านแรงงาน

1) ให้มีการอบรมให้ความรู้ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตบนเรือ สภาพการจ้าง สภาพการทำงาน อัตราค่าจ้าง และสวัสดิการ ให้แรงงานทราบก่อนเข้าทำงาน อาชีพประมงทะเล

2) สร้างมาตรการความปลอดภัยให้กับลูกจ้าง เช่น ควบคุมให้มีการจัดทำสัญญาจ้าง ก่อนลงเรือ เข้มงวดการอนุญาตให้เรือทำการประมง การจดทะเบียนเรือ และการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเรือและลูกเรือ หรือเปิดรับสมัครงานภาคประมงเป็นการเฉพาะ

3) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับงานประมงจากข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในด้านบวก เช่น นายจ้างที่ดีก็ยังมีอยู่ และด้านลบที่เกิดขึ้นในภาคประมง

4) ขยายเวลาให้แรงงานมาแจ้งขึ้นทะเบียนและต่ออายุใบอนุญาตการทำงานของแรงงานต่างด้าวเพื่อให้แรงงานที่ทำงานอยู่กลางทะเลสามารถกลับมาต่ออายุใบอนุญาตได้ทัน

2.3 แก้ไขปัญหาด้านการดำเนินงานของภาครัฐ

1) แก้ไขการขาดข้อมูลของภาครัฐโดยให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลเรือและสมาชิกในเรือให้เป็นปัจจุบัน ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างแท้จริงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับข้อมูลแรงงานประมงทั้งหมดที่มีในกิจการประมง และข้อมูลความต้องการแรงงาน และอื่น ๆ ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจการประมง เพื่อให้สามารถการดำเนินการติดตามช่วยเหลือผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็ว

2) การจัดสร้างระบบ มาตรการ กลไก ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในควบคุมดูแลเพื่อให้มีการทำผิดกฎหมายในเรือ เช่น สำนักตรวจแรงงานจังหวัด สำนักงานตำรวจภูธร ด้านตรวจคนเข้าเมือง กองทัพเรือ กองบังคับการตำรวจน้ำ กรมประมง และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมการขนส่งทางพาณิชย์ กรมเจ้าท่า (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด, 2552)

2. การจัดการประชุมกลุ่ม

ผู้ศึกษาได้จัดกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้บริหารและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงานประมงทะเล และความสอดคล้องกับการนำไปปฏิบัติจริง โดยได้เชิญผู้บริหารและนักวิชาการที่มีประสบการณ์ การดำเนินงานเกี่ยวกับแรงงานประมงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเป็นผู้ที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานประมง จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อขอความคิดเห็นของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงานภาคประมง สามารถสรุปได้ดังนี้

1) เข้มงวดในการควบคุมและตรวจเรือโดยให้มีการแจ้งการเข้า-เรือ และตรวจเอกสารการ เช่น ใบอนุญาตการใช้เรือ ในจดทะเบียนเรือ ใบอนุญาตการทำงานของผู้จ้างต่างด้าว หนังสือประจำคนเรือ

2) เห็นควรจะต้องปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานภาคประมงให้คุ้มครองแรงงานในกิจการประมงที่มีแรงงานน้อยกว่า 20 คน และเรือประมงที่ออกทำการประมงเกิน 1 ปี รวมทั้งไม่อนุญาตให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานอาชีพแรงงานประมงทะเลเพื่อให้สอดคล้องกันการไม่อนุญาตให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานเสี่ยงอันตราย

3) พิจารณาเพิ่มอัตราค่าจ้าง เพิ่มสวัสดิการ สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อดึงดูดแรงงานกลับเข้ามาทำงาน เมื่อแรงงานภาคประมงไม่ขาดแคลน นายจ้างไม่จำเป็นต้องไปแสวงหาแรงงาน ทำให้ปัญหาการค้ามนุษย์หมดไป

4) พิจารณาจัดทำมาตรฐานเรือเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ทำงานบนเรือ ที่อยู่อาศัย ห้องน้ำ ห้องพยาบาล รวมถึงเครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำประมงที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตอาชีพแรงงานประมงทะเลให้เทียบเคียงกับคุณภาพชีวิตแรงงานในโรงงาน และแรงงานจะไม่มองอาชีพนี้เป็นอาชีพที่เลวร้ายเหมือนปัจจุบัน

5) ให้มีการอบรมให้ความรู้ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตบนเรือ สภาพการจ้าง สภาพการทำงาน ให้กับลูกจ้างเพื่อให้มีความเข้าใจและตัดสินใจจากข้อเท็จจริงของอาชีพประมงทะเล

6) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับงานประมงจากข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในด้านบวก เช่น นายจ้างที่ดีก็ยังมีอยู่ และด้านลบที่เกิดขึ้นในภาคประมง

7) การจัดสร้างระบบ มาตรการ กลไก ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในควบคุมดูแลเพื่อให้ นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น สำนักตรวจแรงงานจังหวัด สำนักงานตำรวจภูธร ด้านตรวจคนเข้าเมือง

8) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพการทำงาน อัตราค่าจ้าง และสวัสดิการ ให้แรงงานทราบก่อนเข้าทำงานอาชีพประมงทะเล

9) ให้มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันได้อย่างแท้จริง ในเรื่องข้อมูลแรงงานประมงทั้งหมดที่มีในกิจการประมง และข้อมูลความต้องการแรงงาน ข้อมูลนายหน้าและข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งนำแรงงานไปทำงานในเรือ ข้อมูลเจ้าของเรือ เป็นต้น เพื่อให้สามารถติดตามช่วยเหลือผู้เสียหาย และนำผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์มาดำเนินคดี

10) จัดระเบียบเรือให้เข้าระบบอย่างถูกต้อง ทั้งในส่วนของตัวเรือ ได้แก่ ใบอนุญาตใช้เรือ และใบทะเบียนเรือ และในส่วนของบุคคล ได้แก่ หนังสือประจำคนเรือ และการถือประกาศนียบัตรผู้ควบคุมเรือ รวมถึงการแก้ไขปัญหาผู้ปฏิบัติงานบนเรือไม่มีเอกสาร/ใบรับรองที่ถูกต้อง

11) สำนักแรงงานประจำจังหวัดจัดวันนัดพบแรงงานทุกเดือน

3. การป้องกันมิให้มีการค้ามนุษย์ในระยะยาว

หลายองค์กรทั่วโลกได้ออกแสดงความห่วงใยต่อปัญหาการค้ามนุษย์ และรณรงค์ให้ทุกประเทศสร้างแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดการค้ามนุษย์ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตให้กับประชาชน และปัญหาดังกล่าวนอกจากจะสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมของประเทศแล้ว ประเทศเหล่านั้นยังต้องเสียงบประมาณจำนวนมากในการดำเนินการติดตามช่วยเหลือผู้เสียหายและนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่ยากกว่า ทั้งยังได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

1. การปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของแรงงาน

1.1 ยุทธศาสตร์ใด ๆ ที่จะป้องกันมิให้มีการค้ามนุษย์ ต้องพิจารณาด้านอุปสงค์ว่าเป็นเหตุสำคัญอันหนึ่ง รัฐและหน่วยงานนานาชาติต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ทำให้เสี่ยงต่อการถูกค้าอันรวมถึง ความไม่เท่าเทียม ความยากจน อคติและการเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันที่ได้ผลจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์และข้อมูลที่ถูกต้อง รัฐ โดยความร่วมมือขององค์กรระหว่างรัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ควรใช้นโยบายและแผนงานด้านการให้ความร่วมมือกันด้านการพัฒนา ควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี้

1.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์ในการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบจากเพศพาณิชย์ และจากการใช้แรงงาน โดยใช้นโยบาย มาตรการกฎหมายที่เข้มงวดและมาตรการด้านอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหานี้

1.3 พัฒนาแผนงานเพื่อเพิ่มทางเลือกในการครองชีพ รวมถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน การฝึกอาชีพทักษะและการอ่านออกเขียนได้ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงาน

1.4 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเพิ่มระดับการเข้าเรียน

1.5 ให้แน่ใจว่าผู้หางานทำได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงของขบวนการค้ามนุษย์ (เช่น การล่อลวงและและการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ พันธะในการชำระหนี้ ปัญหาสุขภาพและความมั่นคง รวมถึงปัญหาโรคเอดส์/เอชไอวี) และช่องทางหางานทำที่ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ

1.6 รณรงค์ให้สาธารณชนได้รับรู้ถึงอันตรายของการข้องเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ การรณรงค์ควรให้ได้รับรู้ถึงความสลับซับซ้อนในการค้ามนุษย์และเหตุผลที่บุคคลอาจตกอยู่ในอันตรายของการล่อลวง ชักจูงชวนเชื่อจากคนแปลกหน้า

1.7 ทบทวนและปรับนโยบายที่อาจบังคับให้บุคคลหันไปอพยพย้ายแรงงานที่ล่อแหลมและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย กระบวนการนี้ควรรวมการพิจารณาผลที่มีต่อสตรีที่ถูกกดขี่และกฎหมายแรงงานต่างชาติ

1.8 วิเคราะห์โอกาสและทางเลือกของแรงงานให้ทำงานอย่างถูกกฎหมายได้ผล และไม่ถูกแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ การส่งเสริมในแรงงานเข้าสู่อาชีพภาคประมงโดยรัฐควรขึ้นอยู่กับกฎระเบียบและกลไกการควบคุมดูแลเพื่อปกป้องสิทธิของแรงงานนั้น

1.9 ส่งเสริมความเข้มแข็งของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายโดยเพิ่มขีดความสามารถในการจับกุมและดำเนินคดีผู้เกี่ยวข้อง ในการค้ามนุษย์เพื่อเป็นมาตรการป้องกันได้ประเภทหนึ่ง และให้แน่ใจว่าการกระทำของหน่วยงานนั้นสอดคล้องกับหน้าที่ตามกฎหมาย

1.10 ให้มีมาตรการลดความเสี่ยงโดยให้แน่ใจว่าทุกคนมีเอกสารตามกฎหมายอาทิเกี่ยวกับ หนังสือประจำคนเรือ บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวแรงงานต่างด้าว เป็นต้น

2. การส่งเสริมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

การละเมิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นสาเหตุและผลของการค้ามนุษย์ เมื่อเป็นดังนี้จึงมีความสำคัญที่จะให้การปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นศูนย์กลางของมาตรการใด ๆ เพื่อป้องกันและยุติการค้ามนุษย์มาตรการใด ๆ ที่ต่อต้านการค้ามนุษย์ ต้องไม่ส่งผลเสียด้านสิทธิ

มนุษยชนและศักดิ์ศรีของบุคคล โดยเฉพาะสิทธิของผู้ถูกค้า ผู้อพยพ ผู้พลัดถิ่น ผู้ลี้ภัย และผู้แสวงหาที่พำนักหลบภัย รัฐ องค์การระหว่างรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี

1. ให้มีความแน่ใจว่ามาตรการที่ใช้ในการป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ ต้องไม่มีผลร้ายหรือผลเสียหายต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคล รวมถึงบุคคลผู้ถูกค้า

2. มีการปรึกษาหารือกับฝ่ายงานยุติธรรมและกฎหมาย หน่วยงานสิทธิมนุษยชนระดับชาติและหน่วยงานพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการพัฒนา ปรับใช้ การปฏิบัติพร้อมตรวจสอบกฎหมาย กฎระเบียบ นโยบาย และแผนงานต่าง ๆ เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์

3. พัฒนาแผนปฏิบัติงานระดับชาติเพื่อยุติการค้ามนุษย์ กระบวนการดังกล่าวควรสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้ามนุษย์และ/หรือการช่วยเหลือผู้ถูกค้า กับหน่วยงานพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง

4. ปกป้องคุ้มครองสิทธิของทุกคนโดยให้มีเสรีภาพในการเคลื่อนย้าย และให้แน่ใจว่ามาตรการต่อต้านการค้ามนุษย์ไม่ฝ่าฝืนสิทธินี้

5. ให้มีความแน่ใจว่ากฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ นโยบาย แผนงานและการแทรกแซง ไม่ส่งผลเสียหายต่อสิทธิของทุกคน รวมทั้งผู้ถูกค้าในการแสวงหาที่พักพิงเพื่อให้พ้นจากการทำร้าย (อันเนื่องมาจากสถานภาพของตน) ตามข้อกฎหมายสากลที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับหลักการการไม่ผลักดันกลับประเทศ

6. สร้างกลไกเพื่อติดตามผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากกฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ นโยบาย แผนงาน และการแทรกแซง ควรพิจารณาให้หน่วยงานอิสระด้านสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีบทบาทร่วมด้วย ควรส่งเสริมหน่วยงานพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับผู้ถูกค้า ให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกระทบจากการใช้มาตรการต่อต้านการค้ามนุษย์ต่าง ๆ ด้วย

7. นำเสนอข้อมูลและสารสนเทศอย่างละเอียด เกี่ยวกับมาตรการด้านการป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ ในรายงานเป็นระยะ ๆ แก่กลไกด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ

8. ให้แน่ใจว่าข้อตกลงเพื่อความร่วมมือระดับทวิภาคหรือระดับภูมิภาค หรือระดับนานาชาติและกฎหมาย และนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ไม่ส่งผลถึงสิทธิ หน้าที่หรือความรับผิดชอบต่าง ๆ ของรัฐภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศรวมถึงกฎหมายสิทธิมนุษยชนกฎหมายมนุษยชน และกฎหมายการอพยพลี้ภัย

9. ให้มีการช่วยเหลือทั้งทางเทคนิคการดำเนินงานและทางการเงินแก่รัฐและภาคส่วนประชาสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาและการปรับใช้กลยุทธ์ต่อต้านการค้ามนุษย์ที่มี

พื้นฐานจากสิทธิมนุษยชน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการและแนวแนะ เรื่องสิทธิมนุษยชนกับการค้ามนุษย์ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (OHCHR)

ตอนที่ 3 อภิปรายผลการศึกษา

ตอนที่ 1 สภาพการจ้าง สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ สิทธิประโยชน์และสวัสดิการของลูกจ้างประมงทะเลไทย

ตอนที่ 2 การคุ้มครองแรงงานภาคประมงทะเลและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์รูปแบบการบังคับใช้แรงงานประมงทะเล

2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานประมงทะเล

2.2 มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย

2.3 แนวทางในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ตอนที่ 1 สภาพการจ้าง สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่บนเรือ สิทธิประโยชน์และสวัสดิการของลูกจ้างประมงทะเลไทย

จากการศึกษาข้อมูลในบริบทของสภาพการจ้าง สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่บนเรือ สิทธิประโยชน์และสวัสดิการลูกจ้างประมงทะเล และการสัมภาษณ์ลูกจ้างเพื่อให้ทราบถึงสภาพการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การดูแลตนเอง รายได้ สภาพแวดล้อมการทำงานบนเรือประมงของลูกจ้างในระหว่างออกทำการประมงในทะเล รวมทั้งการสนทนากับนายจ้าง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน การดูแลความเป็นอยู่บนเรือของลูกจ้าง การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับลูกจ้างรวมถึงความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พบสาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานส่วนใหญ่ไม่ประสงค์ทำงานในอาชีพประมงทะเลส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนแรงงาน และเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาการค้ามนุษย์ในกลุ่มแรงงานภาคประมงขึ้น สาเหตุสำคัญมีดังนี้

1) สภาพการจ้างแรงงานประมงทะเลส่วนใหญ่ เป็นไปอย่างเร่งรีบเพื่อให้ทันต่อการออกเรือตามวันเวลาที่กำหนดไว้ นายจ้างและลูกจ้างจึงตกลงค่าจ้างกันด้วยวาจา ทำให้แรงงานขาดหลักประกันในการที่จะได้รับเงินค่าจ้าง และเสี่ยงต่อการถูกโกงค่าแรง

2) แรงงานไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากการจ้างกล่าวคือ ไม่มีการจ่ายค่าทำงานล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด

3) ขาดมาตรฐานการจัดสภาพการทำงาน ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งด้วยลักษณะการทำงานที่ไม่มีกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่แน่นอน การทำงานเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติหรือทำงานตามคำสั่งของได้ก่ง การทำงานเป็นแบบทำงานไปพักไป ไม่มีวันหยุด ส่งผลให้ลูกจ้างเกิดความเมื่อยล้าเนื่องจากไม่ได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย เจ็บป่วยได้ง่าย

4) ขาดกลไกการควบคุมดูแลเกี่ยวจ่ายค่าจ้าง การจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ ลูกจ้างไม่มีวันหยุด และไม่สามารถลาหยุดได้จริงตามกฎหมาย

5) แรงงานประมวงขาดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตอยู่ กล่าวคือด้วยงานภาคประมวงเป็นงานที่หนัก ลำบาก สกปรก และมีความเสี่ยงอันตรายสูง การออกทำงานกลางทะเลทำให้ห่างไกลบ้าน ปัญหาความเครียดจากการทำงานเนื่องจากอยู่ในสภาพเดิม ๆ เห็นแต่ทะเลกับท้องฟ้า

6) ขาดมาตรฐานการดำเนินชีวิตบนเรือของลูกจ้างไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากอยู่ภายใต้การควบคุมของได้ก่งตลอดเวลา มีสถานที่การทำงานและการดำเนินชีวิตที่คับแคบ อยู่ร่วมกับคนงานหลากหลาย ขาดความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ด้านวัตถุ เช่น ไม่มีที่ห้องนอนที่ถูกลักษณะในเรือ ไม่มีห้องน้ำ ไม่มีห้องพยาบาล ไม่มีข้อกำหนดการดูแลเกี่ยวกับอาหารที่สะอาดถูกหลักอนามัยและเพียงพอ ลูกจ้างรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา ไม่มีกิจกรรมนันทนาการ เช่น การออกกำลังกาย จัดกิจกรรมกีฬาหลังเลิกงาน ทำให้สุขภาพอ่อนแอ มีโรคแทรกซ้อนได้ง่าย ไม่มีน้ำจืดให้อาบ และการตากแดดตากลมเป็นเวลานานจะทำให้เป็นโรคผิวหนัง

7) ไม่มีระบบการดูแลสุขภาพพยาบาลที่ดี ไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ เวชภัณฑ์ที่จำเป็นในการรักษา และห่างไกลสถานพยาบาล หากลูกจ้างเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะดูแลตนเองเพียงรับประทานยาแก้ปวดเพื่อบรรเทาอาการ หากได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยขั้นรุนแรงลูกจ้างในเรือยากต่อการได้รับการรักษาอย่างทันท่วงที

8) ขาดความรู้สึที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากสภาพการทำงานในเรือที่เคลื่อนที่ตลอดเวลา ทั้งยังจะต้องทำงานกลางคืนมีแสงสว่างไม่เพียงพอทำให้แรงงานประสบอุบัติเหตุได้ง่าย มีการเกิดโศกนาฏกรรมซ้ำซากที่ทำให้เกิดการสูญเสียสุขภาพร่างกาย สุขภาพใจ และสูญเสียชีวิตของคนงาน มีโอกาสประสบอันตรายและเสี่ยงภัยหลายประเภท เช่น การพลัดตก

เรือสูญหาย ประสบอันตรายจากการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำประมง เช่น ลวดสลิงกว่านมือ ทำขาดหรือบาดเจ็บ เสากระโดงหักทับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต การเจ็บไข้จากการตรากตรำงานในทะเล อันตรายจากสิ่งคมในเรือที่ขาดคุณธรรม ภัยจากโจรสลัด ภัยทางธรรมชาติ ภัยจากการลำน่านน้ำและไปจับปลาในเขตหวงห้ามซึ่งทำให้ลูกเรือบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย หรือถูกจับกุมถูกจำคุกในต่างประเทศโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือดูแลที่ดีจากเจ้าของเรือ

9) ไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมโดยแรงงานไม่สามารถเข้าถึงการบริการพื้นฐานทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ขาดโอกาสในการบรรลุความต้องการตามเกณฑ์แห่งความต้องการพื้นฐานบุคคลหรือชุมชนพึงมี รวมถึงการประกอบกิจกรรมตามประเพณีทางศาสนา และการใช้สิทธิทางการเมืองและสังคม

10) ขาดความมั่นคงทางอาชีพ เมื่อเรือหยุดออกทำการประมงด้วยประการทั้งปวง เช่น พายุเข้า หยุดซ่อมแซมเรือ ลูกจ้างจะขาดรายได้ในขณะที่จำเป็นใช้จ่ายค่าอาหาร ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

11) ขาดมาตรฐานการครองชีพ สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และการสงเคราะห์ปัจจัยสำคัญของมาตรฐานในการดำรงชีวิตจากภาครัฐ

12) ขาดโอกาสในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสถานภาพความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น การประสบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของลูกจ้างประมงทะเลดังกล่าว ส่งผลกระทบให้แรงงานขาดคุณภาพชีวิตซึ่งสอดคล้องกันแนวคิดคุณภาพชีวิตของ วิชัย รูปขำดี และคณะ (2542, น. 20) กล่าวถึงคุณภาพชีวิต เน้นปัจจัยการดำรงชีวิต เรื่องเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ซึ่งครอบคลุมถึงความอุดมสมบูรณ์ด้านวัตถุ เช่น การมีอาหาร ที่อยู่อาศัยที่ดี และควมมีคุณค่าทางจิตใจหรือความรู้สึก เช่น ความปลอดภัย ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนเป็นต้นเช่นเดียวกันกับที่คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่า ชีวิตที่ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติและมีความสุข โดยบรรลุความต้องการตามเกณฑ์ แห่งความจำเป็นพื้นฐานบุคคลหรือชุมชนพึงจะมี เช่น ความต้องการด้านอาหาร ที่อยู่อาศัยความปลอดภัยในทรัพย์สิน การเข้าถึงบริการพื้นฐาน เป็นต้น

จะเห็นว่าการได้รับความคุ้มครองจากรัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตของแรงงานประมงทะเล การที่รัฐไม่มีระบบมาตรฐานในการคุ้มครองแรงงานที่ดีในการควบคุมให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมาย และขาดสวัสดิการที่ครอบคลุม ทำให้แรงงานได้รับการปฏิบัติไม่เป็นธรรมอย่างเต็มที่ ผู้ประกอบการขาดความรับผิดชอบทางสังคมเอาวัดเอาเปรียบแรงงาน จึงทำให้แรงงานไม่ประสงค์จะเข้ามาทำงานในอาชีพนี้ เป็นปัญหาทำให้เกิดภาวะ

ขาดแคลนแรงงานภาคประมงขึ้น นำไปสู่การจัดหาแรงงานที่ผิดกฎหมายของขบวนการค้ามนุษย์ จากเหตุโศกนาฏกรรมอันน่าสะเทือนขวัญของแรงงานภาคประมงจากการเจ็บป่วย บาดเจ็บ และเสียชีวิต กว่าจะได้รับสิทธิทดแทนนั้นต้องมีขบวนการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของญาติผู้อยู่เบื้องหลัง ซึ่งเรียกร้องอย่างยากเย็นและใช้เวลานาน แต่การสูญเสียบุคคลที่เป็นเสาหลักของครอบครัวไม่มีอะไรชดเชยได้ ตัวอย่างเช่นกรณีเรือประมงพาณิชย์ 6 ลำ ที่มีลูกจ้างเสียชีวิตถึง 39 คน อันเนื่องจากการขาดอาหารระหว่างรอเอกสารอนุญาตต่อสัมปทานจากประเทศอินโดนีเซีย เรือไม่สามารถออกหาปลาได้ ลูกเรือก็ไม่สามารถขึ้นฝั่งเพื่อซื้ออาหาร ยารักษาโรค และของกินของใช้ต่าง ๆ ได้ จึงต้องประทังชีวิตด้วยอาหารที่เหลือภายในเรือทั้งหก เมื่ออาหารหมดก็ตกปลากินทำให้ลูกจ้างขาดสารอาหารจนล้มป่วยและเสียชีวิตลงเรื่อย ๆ ลักษณะอาการของลูกเรือที่เสียชีวิต เนื่องจากขาดสารอาหาร คือ ลูกเรือจะมีอาการร่างกายขาดน้ำ ตัวบวม เมื่อเอานิ้วกดลงตามกล้ามเนื้อจะเป็นรอยบุ๋มคล้ายเอานิ้วกดดินน้ำมัน โดยเป็นรอยที่ไม่คืนสภาพ ไม่สามารถรับประทานอาหารได้ โดยจะอาเจียนออกตลอด มีอาการร้อนในหายใจไม่ออก เลือดออกตามทวารต่างๆ เช่น ตา หู จมูก นม บางรายท้องแตก หมดสติ บางรายร้อนในมาก ๆ เมื่อเอาน้ำราดตัวก็ช็อคตาย บางรายทนไม่ได้ ตัดสินใจกระโดดน้ำตาย ศพของผู้เสียชีวิตเหล่านี้ถูกโยนทิ้งทะเลเพื่อทำลายหลักฐานและรัฐก็ยังไม่สามารถจับกุมได้ทั้งเรือ หลักฐานที่มีอยู่ในขณะนี้ก็ไม่เพียงพอในการพิสูจน์ข้อหาที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ได้ (คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชน, 2553) ปราบปรามการการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมง การกดขี่แรงงานด้วยการทำร้ายร่างกายจนลูกจ้างได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตหลายเหตุการณ์ได้สร้างความหวาดกลัวให้กับแรงงานที่กลัวความเสี่ยงต่อการเอาชีวิตไปทิ้งกลางทะเล และด้วยปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากทำให้แรงงานไทยสามารถเลือกทำงานในกิจการที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

ปัญหาการอาชีพแรงงานภาคประมงไทยที่ขาดองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจของแรงงานไม่ดี ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนประสงค์ ขาดมาตรฐานการครองชีพด้านรายได้ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงสิทธิการใช้บริการการสังคมสงเคราะห์ปัจจัยของมาตรฐานการดำรงชีวิต เช่น การประกันสังคม การประกันการว่างงาน เงินกองทุนช่วยเหลือเมื่อชราภาพ ความรุนแรงของปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มแรงงานทำให้แรงงานอาชีพภาคประมงไม่มีความมั่นคงทางสังคมหลงเหลืออยู่เลย การไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือของภาครัฐในการประกันรายได้ การได้รับเงินชดเชยจากการประสบอุบัติเหตุจากการทำงานหรือสุขภาพจะต้องดำเนินการ

ฟ้องร้องเรียกค่าชดเชยจากนายจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่แรงงานจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการเพียงแค่ว่ารับเงินจำนวนที่นายจ้างมอบให้เท่านั้น และหากแรงงานเสียชีวิตก็ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าเป็นใคร ซึ่งเป็นการขาดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่ดีตามที่ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 58) ได้จำแนกองค์ประกอบสำคัญของคนที่มีความคุณภาพชีวิตที่ดีไว้ว่า ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นคนที่มีสุขวิทยาส่วนบุคคลที่ดี
2. สุขภาพอนามัยสมบูรณ์
3. เป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มโนธรรม และศีลธรรมสูง
4. เป็นคนมีสุขภาพดี
5. เป็นคนมีการศึกษาและประสบการณ์พอสมควร
6. มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่แอจนเกินไป
7. อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนทรัพย์สิน
8. ปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรม และหน้าที่ของสังคม
9. สามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนประสงค์ ด้วยวิธีที่ชอบธรรม
10. เป็นคนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

และต้องยอมรับภาครัฐยังไม่มีมาตรการในการพัฒนาแรงงานภาคประมงให้กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพและความสามารถของบุคคลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มันก็เท่ากับว่าภาครัฐไม่ได้ส่งเสริมให้แรงงานได้ลืมตาอ้าปากแต่อย่างใด

เป็นที่ทราบดีอยู่แล้วว่าธุรกิจภาคประมงสร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่ผู้ประกอบการ และสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศจำนวนมาก ท่ามกลางการเติบโตของกิจการประมงในขณะที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานประมงอย่างหนัก ผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก หากไม่ออกทำการประมงจอดเรือทิ้งไว้ก็จะเกิดความเสียหายอย่างมาก จึงเกิดการแสวงหาให้ได้มาซึ่งแรงงานทั้งที่ถูกและผิดกฎหมายเพื่อให้กิจการดำเนินต่อไปได้ ภาวะขาดแคลนแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความต้องการแรงงานเพื่อป้อนสู่ตลาดและกระบวนการผลิตเป็นลักษณะอุปสงค์และอุปทาน เมื่อมีความต้องการมาก จึงมีความพยายามในการนำแรงงานลงเรือประมงด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมประมงและประมงต่อเนื่องที่มีอัตราการขาดแคลนแรงงานกว่า 100,000 อัตรา ทำให้เกิดขบวนการนายหน้าจัดหาแรงงานประมงโดยจะมีแนวโน้มที่รุนแรงในแรงงานภาคประมง (ไทยรัฐออนไลน์, 2553) คาดว่ารัฐต้องเจอปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมงมากขึ้น นโยบายทางเศรษฐกิจที่กระตุ้นการส่งออกของสินค้าประเภทอาหารทะเลที่เกี่ยวข้องกับ

การจัดแรงงานเข้าสู่ภาคประมงเป็นจำนวนมาก และประเทศไทยได้นำแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการนำแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานเพิ่มขึ้น แนวทางดังกล่าวไม่ได้มุ่งเน้นการจัดหาแรงงานระยะยาว ในด้านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ พบว่านโยบายดังกล่าวส่งผลให้ปัญหาการค้ามนุษย์ภาคแรงงานประมงเกิดในแรงงานข้ามชาติด้วยซึ่งได้รับผลกระทบในด้านลบมากกว่าเดิม (อดิสร เกิดมงคล, 2552)

ตอนที่ 2 การคุ้มครองแรงงานประมงทะเลและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ รูปแบบการบังคับใช้แรงงานประมงทะเล

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงทะเล ทำให้ทราบว่ากฎหมายเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึง เนื่องจากเป็นกรอบขั้นพื้นฐานที่จะช่วยในการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมง กล่าวคือการจัดให้มีมาตรฐานการคุ้มครองแรงงานเกี่ยวกับการจ้าง สภาพการทำงาน สิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ที่แรงงานพึงจะได้รับ ตลอดจนการได้รับการคุ้มครองในการดำเนินชีวิตอยู่บนเรือในระหว่างการทำงานทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพแรงงานภาคประมงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะเป็นแรงงานจูงใจให้แรงงานเต็มใจที่จะเข้ามาทำงานมากขึ้น รัฐสามารถลดการผ่อนผันในการนำเข้าของแรงงานต่างด้าวส่งผลให้ไทยไม่เกิดภาวะขาดแคลนแรงงาน ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องจัดหาแรงงานอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งจะเป็นการทำให้ประเทศไม่เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมงในที่สุด

2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงทะเล

1) ในการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานทะเลในมิติต่างประเทศ คือ ประเทศชิลี ประเทศอังกฤษ และประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานประมงทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวได้บัญญัติการคุ้มครองแรงงานไว้อย่างครอบคลุมพร้อมทั้งมีมาตรการกลไกการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างทั่วถึง เกี่ยวกับการจ้างโดยกำหนดให้มีการจัดทำสัญญาค่าจ้าง กำหนดระบุน้ำเงินเดือนลูกจ้าง วิธีคำนวณเงินเดือน ความถี่ในการจ่ายเงินเดือน ข้อปฏิบัติในการเลิกจ้าง สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ การกำหนดให้มีชั่วโมงการทำงาน เวลาพัก การจ่ายเงินในการทำงานล่วงเวลา การลาหยุดงานโดยได้รับค่าจ้าง และจัดให้มีวันหยุดพักผ่อนประจำปีสัปดาห์ มีการสลับกันเข้างานเป็นกะกลางวันและกลางคืนทำให้ลูกจ้างมีเวลาพักผ่อนอย่างเพียงพอไม่เหนื่อยล้าจนเกินไป ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้มีการตรวจสอบสุขภาพลูกจ้างไม่อนุญาตให้ลูกจ้างที่มีโรคประจำตัวมีสภาพร่างกายไม่เหมาะสมลงเรือ ตรวจเช็ค

สภาพอุปกรณ์การทำงานและสภาพเรือประมงให้พร้อมต่อใช้งาน กรณีประเทศชิลีได้มีการกำหนดกฎหมายคุ้มครองแรงงานประมงที่ทำงานบนเรือโดยเฉพาะ ด้านการจ้างแรงงานจะไม่อนุญาตให้ทำสัญญาจ้างหากไม่มีการกำหนดระยะเวลาการพักต่ำสุด การกำหนดให้ลูกจ้างต้องได้รับการพักผ่อนเมื่อเรือเข้าฝั่งอย่างน้อย 8 ชั่วโมง ซึ่งทำให้พนักงานตรวจแรงงานมีเวลาเข้าตรวจเรือ ส่วนด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมได้ให้มีการจัดสภาพความเป็นอยู่บนเรือให้มีห้องนอน ห้องน้ำ ห้องพยาบาลเป็นสัดส่วน จัดที่นอนหมอนเตียงและสุขภัณฑ์ที่จำเป็นต่อสุขภาพให้กับลูกจ้าง จัดเสื้อผ้าและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลสำหรับการทำงาน ให้นายจ้างจัดอาหารและน้ำดื่ม อุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างเพียงพอและมีมาตรฐานความปลอดภัย ในขณะเดียวกันกระทรวงแรงงานและความมั่นคงทางสังคม (Ministry of Labor and Social Security) ของประเทศชิลีได้ยึดหลักการความสำคัญกับการสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม โดยเฉพาะในด้านสุขภาพและการศึกษา การให้มีความยืดหยุ่นในกฎหมายแรงงาน ประเทศชิลีมีการจัดมาตรฐานการดำเนินชีวิตบนเรือให้แก่ลูกจ้างในกิจการประมงทะเลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้แรงงานในประเทศยังคงมีความต้องการทำงานในอาชีพนี้จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคประมง ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องแสวงหาแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานที่ผิดกฎหมาย ประเทศชิลีจึงไม่มีปัญหาการค้ำมนุษย์ในแรงงานภาคประมง และการที่ประเทศชิลีมีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น เครื่องคัดแยกชนิดและขนาดของสัตว์น้ำทำให้การประมงไม่จำเป็นต้องใช้คนจำนวนมาก กรณีประเทศอังกฤษได้มีกฎหมายให้การคุ้มครองลูกจ้างเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตบนเรือประมงนอกเวลาปฏิบัติงาน บริเวณที่พักอาศัยที่อยู่บนเรือและสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนการกำหนดให้มียารักษาโรคและเวชภัณฑ์ที่ครบถ้วนในการดูแลลูกจ้าง ส่วนการจ้างงานให้มีการจัดทำสัญญาจ้างภาษาท้องถิ่นเพื่อให้แรงงานมีความเข้าใจในรายละเอียดข้อตกลงในสัญญา จัดทำบันทึกชั่วโมงการทำงานและชั่วโมงการทำงานล่วงเวลาไว้เพื่อเป็นหลักฐาน การให้การคุ้มครองการยกเลิกการจ้าง ค่าชดเชยต่าง ๆ บทบัญญัติต่าง ๆ ห้ามการปฏิบัติทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อม การประเมินหรือตรวจสุขภาพลูกจ้างไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เป็นการกระตุ้นให้นายจ้างไม่หลีกเลี่ยงที่จะนำลูกจ้างมาตรวจสุขภาพและไม่อนุญาตให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ทำงานภาคประมง และระหว่างการทำงานในเรือหากมีเหตุขัดข้องหรือเป็นอันตรายต่อชาวเรือ ให้เรือหยุดทำงานทันทีและขอความช่วยเหลือไปยังเรือลำอื่นหรือองค์กรที่ติดต่อได้ และระงับการทำงานไปจนกว่าสถานการณ์จะปกติ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ชัดเจน แสดงให้เห็นว่ากฎหมายให้ความสำคัญกับลูกจ้างอย่างมาก นอกจากนี้อังกฤษได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแรงงานภาค

ประมงแล้วหลายฉบับ โดยมีสภาพค่าจ้างแรงงานภาคประมงเป็นหน่วยงานตรวจสอบอย่างใกล้ชิด แม้ว่างานประมงทะเลจะเป็นงานที่หนักและเสี่ยงอันตรายแต่ผู้ประกอบการที่ให้ค่าตอบแทนสูง แรงงานจึงมีความต้องการที่จะทำงานกิจการประมงทะเล ประเทศอังกฤษจึงไม่มีเกิดภาวะขาดแคลนแรงงานภาคประมงทะเล และไม่มีปัญหาการค้ำมนุษย์ในกลุ่มแรงงานภาคประมงทะเลด้วย กรณีประเทศเนเธอร์แลนด์ มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานว่าด้วยอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ การทำงานล่วงเวลาจะต้องได้รับค่าจ้างเพิ่ม กฎหมายกำหนดให้สถานที่ประกอบการซึ่งมีลูกจ้าง 35 คน หรือมากกว่า จัดตั้งคณะกรรมการงานที่เลือกโดยลูกจ้างมีหน้าที่ดูแลให้ลูกจ้างได้รับความเป็นธรรม และประเมินตรวจสอบสถานที่ประกอบการด้านต่าง ๆ เนเธอร์แลนด์มีความเข้มงวดต่อนายจ้าง ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งจะกำหนดลักษณะการกระทำที่ชัดเจนครอบคลุมของนายจ้างที่ก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมในการแข่งขันในตลาดถือเป็นความผิด การคิดเงินค่าล่วงเวลาเพิ่มมีมาตรฐานการเจรจาระหว่างนายจ้างกับตัวแทนลูกจ้างซึ่งทำให้ลูกจ้างได้รับค่าจ้างอย่างยุติธรรม การกำหนดให้จัดทำสลิปเงินเดือนให้ลูกจ้าง นอกจากนี้ในกรอบของ EU เนเธอร์แลนด์จะติดตามพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนและการดำเนินการของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นผู้ดำเนินการเรียกร้องให้ยุติการใช้ความรุนแรงการบังคับใช้แรงงานรวมทั้งการสนับสนุนการทำงานของ UN Human Rights Council (HRC) ซึ่งเนเธอร์แลนด์มีมาตรการห้ามนำเข้าสินค้าที่ผลิตจากแรงงานที่ผิดกฎหมาย และจะได้ติดตามรายงานของ European Commission เกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมต่อไป (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551)

จะเห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานประมงทะเลของทั้ง 3 ประเทศ ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน (Fundamental Rights at Work) ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐาน ในการทำงานนั้นถือเป็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญมาก (ศิริพร, 2549) โดยกฎหมายได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างโดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการจ้างแรงงาน และได้รับค่าตอบแทนตามสมควรที่สามารถให้แรงงานและครอบครัวดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กฎหมายมีลักษณะข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานในทางไม่ริดรอนสิทธิประโยชน์ของลูกจ้าง หรือทำให้ลูกจ้างต้องรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด มีทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่นายจ้าง ลูกจ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตาม ไม่ให้นายจ้างและลูกจ้างตกลงทำสัญญากันโดยกำหนดเงื่อนไขให้ลูกจ้างได้รับสิทธิประโยชน์หรือได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าที่กฎหมายบัญญัติ กำหนดความผิดและโทษทางแพ่งและอาญาโดยเคร่งครัดกับนายจ้างที่กดขี่ข่มเหง ละเมิดสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐาน การห้ามเลือกปฏิบัติ และกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานประมงทะเลในต่างประเทศได้ กำหนดให้การคุ้มครองลูกจ้างประมงทะเลทุกคน และมี

บทบัญญัติที่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง ทั้งการควบคุมให้จัดทำสัญญาการจ้าง การจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ส่วนด้านสิทธิประโยชน์ เช่น กำหนดชั่วโมงการทำงาน เวลาพัก และวันหยุดพักผ่อนประจำสัปดาห์ทำให้แรงงานมีเวลาพักผ่อนไม่เหนื่อยล้าจนเกินไป ด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน และจัดให้นายจ้างดูแลลูกจ้างให้เหมาะสมเพื่อลดอุบัติเหตุของลูกจ้าง การจัดสถานที่ และอุปกรณ์ในการทำงาน เช่น เครื่องแบบที่ใช้ในขณะทำงาน ชุดีฟ รองเท้ายาง ถุงมือยาง เพื่อให้ลูกจ้างมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย รวมถึงการออกแบบเรือให้มีห้องนอน ห้องสุขา ห้องพยาบาล ให้เป็นกิจลักษณะ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตบนเรือประมงของลูกจ้างมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ทั้งยังมีรายได้ที่เพียงพอ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม ปัญหาการค้ามนุษย์ในกลุ่มแรงงานที่เป็นปัญหาทางสังคมและนายจ้างมีแรงงานที่มีคุณภาพ ส่งผลต่อความเจริญความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพชีวิตของ ชัยวัฒน์ ปญฺญพงษ์ (2542, น. 15) ที่ได้กล่าวว่าชีวิตที่มีคุณภาพ อันเป็นชีวิตที่ไม่เป็นภาระ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีความเพียบพร้อมและความสามารถที่จะดำรงสถานภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมของสังคม กับความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และปัญหาที่ซับซ้อนได้ ซึ่งมีความหมายลักษณะเดียวกันกับ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 57) ที่ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคมตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากร มีที่อยู่

2) การศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานภาคประมงของประเทศไทย พบว่า นับแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน กฎหมายคุ้มครองแรงงานล้วนแต่มีพื้นฐานมาจากความพยายามที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในด้านต่าง ๆ ของแรงงานในฐานะที่เป็นลูกจ้าง และโดยเฉพาะที่เป็นลูกจ้างภาคเอกชน เนื่องจากรัฐมองเห็นว่านายจ้างอาจพยายามที่จะเอาเปรียบลูกจ้าง ด้วยการใช้งานลูกจ้างหนักเกินไป และให้ลูกจ้างทำงานโดยไม่คำนึงถึงสุขภาพอนามัยของลูกจ้าง รวมถึงไม่จ่ายค่าจ้างและสวัสดิการที่เหมาะสมให้กับลูกจ้าง ซึ่งนายจ้างสามารถกระทำการดังกล่าวได้ เพราะนายจ้างส่วนใหญ่มีอำนาจเหนือลูกจ้าง กฎหมายคุ้มครองแรงงานของประเทศไทยฉบับปัจจุบัน (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541) ที่มีหมวดบังคับที่ขยายให้การคุ้มครองแรงงานภาคประมงด้วยคือ กฎหมายคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ที่มีผลบังคับใช้ใน

ปัจจุบันได้มีบทบัญญัติเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานมีให้นายจ้างถูกเอารัดเอาเปรียบรวมทั้งยังกำหนดให้จัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์เพื่อให้แรงงานได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ แต่กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มีผลบังคับใช้กับแรงงานภาคประมงโดยตรง เพราะมีสภาพการทำงานต่างจากการจ้างงานทั่วไป ดังนั้นการคุ้มครองแรงงานสำหรับแรงงานประมงทะเล จึงต้องมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากการคุ้มครองแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและในงานภาคเกษตรทั่วไป และแม้มีกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานภาคประมงทะเลโดยเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถให้การคุ้มครองกับแรงงานประมงทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับสภาพการทำงานจริง รวมทั้งมีข้อกีดขวางการปฏิบัติต่อลูกจ้างในเรื่องสำคัญหลายประการ คือ

2.1 กฎกระทรวงฉบับที่ 10 มีขอบเขตและข้อจำกัดโดยไม่ได้ให้การคุ้มครองกับลูกจ้างในงานประมงทะเลน้อยกว่า 20 คน และเรือประมงที่ไปดำเนินการประจำอยู่นอกราชอาณาจักรติดต่อกันตั้งแต่ 1 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะการประกอบกิจการประมงทะเลในประเทศไทยในปัจจุบันที่พบว่ากิจการประมงในน่านน้ำจะทำการประมงในบริเวณทะเลอ่าวไทยเป็นการประมงที่ใช้เรือขนาดกลางจะมีลูกจ้าง 15-20 คน และในกิจการประมงนอกน่านน้ำจะออกทำการประมงนอกน่านน้ำ ตั้งแต่ 1-5 ปี ซึ่งจะเดินทางไปไกลถึงออสเตรเลีย ปาปัวนิวกินี เกาะสุมาตรา อินโดนีเซีย ศรีลังกา พม่า เยเมน เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด, 2552) นั้นหมายความว่าแรงงานประมงทะเลเกือบทั้งหมดไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยแต่อย่างใด และการอนุญาตให้เด็กอายุ 16 ปี ทำงานภาคประมง ซึ่งไม่สอดคล้องข้อกำหนดการจ้างแรงงานเด็ก มาตรา 49 ที่ไม่อนุญาตให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานที่ยากลำบากและเสี่ยงอันตราย ที่ผ่านมามีการเรียกร้องให้แก้ไขปรับปรุง กฎหมายคุ้มครองแรงงานมาตราดังกล่าวจ้างหน่วยงานหลายฝ่าย แต่ก็ยังไม่มีมีการแก้ไข นั่นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ารัฐละเลยต่อแรงงานกลุ่มนี้ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าแรงงานในกิจการประเภทอื่น ซึ่งการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เป็นการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลว่าสิทธิแรงงาน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการค้าระหว่างประเทศ สอดคล้องกับการแนวปฏิบัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 ที่บัญญัติรับรองหลักการปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นการหลักการทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล เน้นถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนให้ได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้น ๆ จะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ เช่น คนต่างด้าว คนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ

ชนกลุ่มน้อย ในฐานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าจะชั่วคราวหรือถาวรย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับชนชาวไทย จึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยก็ได้ให้ความตระหนักและพยายามที่จะปรับปรุงกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนด้วยเช่นกัน

2.2 ด้านสิทธิประโยชน์ กฎหมายคุ้มครองแรงงานได้ให้การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานต่าง ๆ หากนายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือกรณีเอาเปรียบลูกจ้างเกี่ยวกับค่าจ้าง ควบคุมข้อตกลงในสัญญาจ้างเป็นไปอย่างยุติธรรม การจัดระบบการจ่ายเงิน ข้อปฏิบัติในการเลิกจ้าง ข้อปฏิบัติของนายจ้างไม่ให้มีการหักเงินเดือนลูกจ้าง และจัดทำหลักฐานการจ่ายเงินให้ลูกจ้างทราบ รวมถึงมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของลูกจ้าง ลูกจ้างสามารถฟ้องร้องเพื่อเอาผิดกับนายจ้างได้ อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังขาดกลไกในการควบคุม ตรวจสอบให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมาย แม้จะมีกฎหมายจะจัดให้มีการทำสัญญาจ้างระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง แต่ลูกจ้างภาคประชาสังคมส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ และหากเป็นแรงงานต่างด้าวจะไม่เข้าใจภาษาไทย รวมถึงไม่รู้ช่องทางในการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือการดำเนินเอาผิดกับนายจ้างต้องใช้เวลานาน ลูกจ้างซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างถิ่นจะต้องการกลับบ้านเพราะไม่มีค่าใช้จ่ายในการอาศัยอยู่ต่างถิ่นจนกว่าการดำเนินคดีเสร็จสิ้นลูกจ้างจึงไม่ต้องการดำเนินคดี และโดยเฉพาะในแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองหรือหนังสือเดินทางหมดอายุ (Passport) ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศในประเทศจะไม่กล้าเข้าแจ้งต่อพนักงานแรงงานหรือหน่วยงานรัฐเพราะกลัวถูกดำเนินคดีจับฐานหลบหนีเข้าเมืองและถูกส่งกลับประเทศในที่สุด ทำให้นายจ้างไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและยังคงปฏิบัติต่อลูกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาที่สำคัญอีกประการ คือนายจ้างที่รับลูกจ้างผ่านนายหน้าโดยไม่ผ่านกรมการจัดหางาน ทำให้ไม่มีการจัดทำสัญญาการจ้างใด ๆ จะไม่มีหลักฐานการจ้างหรือหลักฐานการทำงาน หากออกไปทำงานประมงแล้วกลับเข้าฝั่งนายจ้างอาจกดค่าจ้างและมีลูกจ้างบางส่วนที่ไม่ได้รับค่าจ้างเลย ปัญหาลูกจ้างเคยถูกเอาเปรียบจากนายจ้างหรือเคยตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์แล้วรอดชีวิตกลับมาได้เล่าต่อไปยังแรงงานทั้งในพื้นที่และแรงงานต่างถิ่น อาชีพแรงงานภาคประมงจึงถูกมองเป็นอาชีพที่เลวร้าย มีความเสี่ยงต่อการถูกเอาเปรียบสูง ทำให้แรงงานจึงไม่นิยมทำอาชีพนี้

2.3 ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน กฎหมายให้การคุ้มครองในสถานประกอบการทั่วไปเกี่ยวกับการจัดสภาพการทำงาน อาคาร

สถานที่ให้มีความปลอดภัยเช่นเดียวกับแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพการทำงานบนเรือ โดยไม่ได้กำหนดให้มีการจัดสถานที่การทำงานบนเรือเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับความปลอดภัย เช่น การจัดให้มีสถานที่หลบแดดหลบฝนขณะพักระหว่างการทำงาน รวมถึงไม่มีข้อกำหนดด้านอาชีวอนามัย เช่น การจัดอาหารที่มีประโยชน์ถูกสุขลักษณะ และเพียงพอสำหรับลูกจ้างเพราะแรงงานประมงจะต้องใช้แรงงานมากจำเป็นจะต้องบริโภคอาหารที่มีคุณค่า ถูกหลักโภชนาการ และไม่มีกำหนดให้เรือมีห้องสุขา ห้องนอนให้เป็นกิจลักษณะ การคุ้มครองแรงงานเรื่อง ความปลอดภัย อาชีวอนามัยยังกำหนดให้มีการคุ้มครองเช่นเดียวกับแรงงานทั่วไป เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพการทำงานจริง สถานประกอบการรวมถึงไม่คุ้มครองการดำเนินชีวิตในระหว่างออกทำการประมงในทะเล

2.4 กฎหมายคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ไม่คุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการแรงงานภาคประมง เรื่อง ค่าล่วงเวลา ค่าชดเชยการทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด เงินสะสม เงินสมทบ หรือเงินเพิ่มเติม และตามประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเรื่องประเภทขนาดของกิจการและท้องที่ที่ให้นายจ้างจ่ายเงินสมทบ พ.ศ. 2537 ที่ยกเว้นกิจการบางกิจการที่นายจ้างไม่ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเงินทดแทน เช่น เพาะปลูก ประมง ป่าไม้ และเลี้ยงสัตว์ การค้าแร่ แผลงลอย ทำงานบ้าน ทำให้แรงงาน (บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์; อดิศร เกิดมงคล; และ เสถียร ทันทิพร, 2552)

2.5 พนักงานตรวจแรงงานซึ่งผู้ที่จะเข้าตรวจสอบสภาพการทำงาน สอบถามข้อเท็จจริง ถ่ายภาพถ่ายสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจ้าง และการกระทำอื่นใดเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในอันที่จะปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายของนายจ้างไม่มีความชำนาญในน่านน้ำไม่มีเรือ และเรือประมงมีจำนวนมากเข้า-ออกท่าเรือตลอดเวลา ซึ่งการเทียบท่าของเรือบางลำจอดไม่ถึงชั่วโมง ทำให้พนักงานตรวจแรงงานไม่สามารถเข้าตรวจเรือได้อย่างทั่วถึง หรือหากเรือที่ออกไปทำการประมงนอกน่านน้ำเป็นเวลาแรมปี ก็ไม่อาจทราบชะตากรรมการดำเนินชีวิตของลูกจ้างได้

แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายเพื่อคุ้มครองแต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพเพราะกฎหมายไม่ได้ปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์จะเห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องในการคุ้มครองแรงงานภาคประมงหลายประการ และขาดมาตรการในการให้การคุ้มครองแรงงานตามกฎหมาย ขาดสวัสดิการ สิทธิประโยชน์ที่เทียบเท่ากับแรงงานในกิจการประเภทอื่น ไม่มีมาตรฐานการดำเนินชีวิตในระหว่างอยู่บนเรือ สถานการณ์ด้านกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติการคุ้มครองแรงงานภาคประมงจึงไม่ตอบสนองต่อปัญหาที่มีอยู่และ

เกิดขึ้น ไม่เพียงพอต่อสภาพการทำงานจริง เป็นเพียงกฎหมายเพื่อลวงตา เป็นความพยายามของรัฐเพียงแค่นำกฎหมายมากล่าวอ้างว่าได้มีข้อกำหนดให้การคุ้มครองแรงงานเพื่อการค้ากับนานาชาติ มิได้เป็นการคุ้มครองแรงงานภาคประมงอย่างแท้จริง จึงเป็นปัญหาเชื่อมโยงทำให้เกิดภาวะขาดแคลนแรงงานในภาคประมงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้ประกอบกิจการภาคประมงมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากจึงเกิดขบวนการค้ามนุษย์เพื่อจัดให้แรงงานซึ่งเป็นปัญหาทำให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมงมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษา เอกลักษณ์ หลุ่มชมแข (2551) ที่กล่าวว่าปัญหาการบังคับใช้แรงงานในภาคประมงนอกน่านน้ำปรากฏมิติของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในหลากหลายแง่มุม สภาพปัญหาที่ค้นพบสรุปประเด็นได้ คือ 1. ขาดความปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในประเทศไม่มีความปลอดภัยและประชาชนไม่สามารถเข้าถึงบริการของหน่วยงานรัฐในการจัดหางานได้ 2. ระบบการออกเอกสารคนประจำเรือ (seaman book) และการตรวจเรือประมงขาดประสิทธิภาพ และยังมีการปลอมแปลงเอกสารคนประจำเรือ โดยเฉพาะผู้เสียหายที่ถูกล่อลวงมามากถูกรวบรวมในเอกสารปลอม กระบวนการแจ้งและตรวจตราเรือประมงที่เข้า-ออกน่านน้ำยังไม่ปรากฏประสิทธิภาพเท่าที่ควร กฎหมายและระเบียบที่ไม่ได้ถูกนำมาบังคับใช้จริง สถานะ จำนวนลูกเรือ และเรือที่ออกจากท่าไปไม่สามารถตรวจสอบได้ในระบบของทางราชการ ขาดข้อมูลและสถานะจำนวนที่แท้จริงของแรงงานประมงทะเล 3. ระบบการดูแลและคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหาย เมื่อเกิดภาวะขาดแคลนแรงงานประมงของอุตสาหกรรมประมง จึงเกิดขบวนการนายหน้าค้าแรงงานขึ้น ย่อมต้องมีจำนวนผู้เสียหายถูกค้ามนุษย์มากขึ้นเป็นเงาตามตัวเช่นกัน ในขณะที่มาตรการในการดูแลคุ้มครองผู้เสียหายกลับไม่มีประสิทธิภาพ จำนวนผู้เสียหายที่เกิดขึ้นจริงไม่สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือของรัฐ ทำให้ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงในเรื่องการล่อลวงแรงงานประมงในฐานะข้อมูล 4. การบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด ยังไม่สามารถเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึง หรือไม่ได้รับการสนับสนุนให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้การพิจารณาในชั้นพนักงานสอบสวนก็ไม่ขยายผลไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องและยังตดผู้กระทำความผิดในวงจรออกไปเกือบทั้งหมด และกระบวนการพิจารณาและดำเนินคดีที่ล่าช้าทำให้ผู้เสียหายเปลี่ยนความประสงค์ไม่ต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด 5. ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบยังคงสภาพปัญหาต่างคนต่างทำ

2.2 มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย

รัฐบาลไทยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์มาโดยตลอด โดยได้จัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแห่งชาติในเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี 2546 และในปี 2551 ได้การประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพื่อให้

ครอบคลุมการกระทำความผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลอื่นที่มีได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็กเท่านั้นแต่ได้หมายรวมถึงผู้ชายด้วย ถึงแม้จะมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับใหม่ แต่ยังพบว่ามาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีลักษณะการดำเนินงานในภาพรวมตามนโยบายและแผนระดับชาติฉบับเดิม คือ แผนนโยบายและแผนระดับชาติ เรื่อง การป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิง ที่จัดทำขึ้นที่รองรับการปฏิบัติงานตามกฎหมายฉบับเดิม เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 กฎหมายฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการปรับปรุงแผนระดับชาติให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในกลุ่มผู้ชายจึงยังไม่มี ความชัดเจน ทั้งนี้ยังไม่มี การจัดทำและสร้างกลไกในการดำเนินงานในเรื่องนี้เลย ทั้งที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในกลุ่มผู้ชายล้วนแล้วเป็นกลุ่มแรงงานประมงทะเลทั้งสิ้น

แนวการปฏิบัติงานตามมาตรการที่ผ่านมายังเน้นการทำงานในบริบทการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในกลุ่มเด็กและหญิง เช่น ด้านการป้องกัน การสร้างมาตรการป้องกันในกลุ่มเด็กและหญิง จัดทำฐานข้อมูลกรณีการค้าเด็กและหญิง ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มประกอบอาชีพในท้องถิ่น การฝึกทักษะอาชีพ การจัดหางาน การมีอาชีพ และสนับสนุนเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ การเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสาธารณสุข การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสที่ครอบครัวมีฐานะยากจน การจัดกิจกรรมและกีฬา นันทนาการ ส่วนด้านความร่วมมือระหว่างประเทศได้จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและช่วยเหลือผู้เสียหาย โดยมีบันทึกความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับภาคคู่สัญญา (ไทย-กัมพูชา, ไทย-เวียดนาม, ไทย-พม่า) โดยข้อตกลงให้กฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของแต่ละประเทศให้สอดคล้องกับ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก และให้คำนิยามการค้ามนุษย์ในเฉพาะเด็กและหญิง และยังการปฏิบัติการให้คุ้มครอง ส่งเสริมและช่วยเหลือการส่งกลับเน้นโดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งเป็นข้อตกลงในลักษณะที่ไม่ครอบคลุมหรือเน้นปฏิบัติการช่วยเหลือในกลุ่มแรงงานมากนัก ซึ่งเป็นผลให้การดำเนินงานในต่างประเทศไม่ตรงกัน เช่น มีผู้เสียหายไทยกระโดดจากเรือหนีขึ้นฝั่งแล้วจะถูกจับ และดำเนินคดีเกี่ยวกับการบุกรุกหรือ

หนีลี้ภัยเข้าเมือง ซึ่งการดำเนินการช่วยเหลือของรัฐบาลไทยก็เป็นไปได้ยากเนื่องจากความหมายของการค้ามนุษย์ในแต่ละประเทศไม่ตรงกัน

มาตรการเน้นการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาพรวมไม่ได้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย คือการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มเด็ก ผู้หญิง และผู้ชายหน่วยงานรัฐเป็นทีมชุดเดียวกัน ซึ่งมีข้อจำกัดการทำงานเฉพาะบนบก ซึ่งปัญหาในการค้ามนุษย์ในกลุ่มแรงงานประมงมีกระบวนการซับซ้อนมีนายหน้าหลายต่อและการล่องลอยน้ำมาจะแตกต่างกับปัญหาการค้ามนุษย์ในเด็ก และผู้หญิงหากเกิดเหตุในกลางทะเล เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการพัฒนาสังคมไม่สามารถเข้าช่วยเหลือได้ ดังนั้นหากจะให้มีการประสานงานเพื่อให้การช่วยเหลือจะต้องกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางน้ำ และหน่วยอื่นอีกหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นกลไกในการดำเนินงานด้วย เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่ปรากฏ

การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในกลุ่มผู้ชายยังไม่ปรากฏ มาตรการการป้องกันและปราบปรามที่ครอบคลุมอย่างชัดเจน และเนื่องจากปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการบังคับใช้แรงงานประมง เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อน มีหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย อย่างไรก็ตามกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะเจ้าภาพหลัก ได้การดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ไปบางส่วนแล้ว เช่น การอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่บุคลากร การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ถึงภัยการค้ามนุษย์ ตามสถานที่เสี่ยง เช่น สถานีรถไฟ สถานีขนส่งหมอชิต และในการให้ความช่วยเหลือในกลุ่มผู้ชายเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฉบับใหม่ โดยกำหนดให้สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ 4 แห่ง (จังหวัดเชียงราย ปทุมธานี ระนอง และสงขลา) เป็นหน่วยงานหลักเพื่อให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง บำบัดฟื้นฟู ผู้ชายที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นการเฉพาะ

ภาพรวมในวันนี้ยังมองไม่เห็นความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในกลุ่มของแรงงานประมงทะเลภาครัฐไม่ควรปล่อยปะละเลยกับเรื่องที่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้มีบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์ไว้อย่างครอบคลุมและชัดเจน เหลือเพียงการจัดทำและสร้างกลไกในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผล เพื่อขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ในกลุ่มแรงงานประมงทะเลให้หมดไป คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางและมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงาน

ประมง เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2552 เพื่อพิจารณาปัญหาและหาแนวทางการป้องกันและแก้ไข โดยเฉพาะ นับเป็นนิมิตหมายที่ดีในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รูปแบบการบังคับใช้แรงงานภาคประมงทะเล

ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้เกิดปรากฏเหตุการณ์การค้ามนุษย์รูปแบบของแรงงานภาคประมงจำนวนมากที่หนีตายมาขอความช่วยเหลือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จนปัญหาดังกล่าวถูกเปิดเผยออกมาในสังคมวงกว้าง มีเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน บังคับ ชูเชื้อน ทำร้ายร่างกายเพื่อบังคับให้ทำงาน เกิดโศกนาฏกรรมคร่าชีวิตแรงงานไปแล้วเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศไทย รัฐจำเป็นต้องเร่งหาแนวทางป้องกันและปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ รูปแบบของแรงงานภาคประมงให้เป็นรูปธรรมเป็นการเร่งด่วน รัฐบาลไทยจึงได้จัดทำกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ขึ้นและประกาศบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. 2551 แล้วนั้น หลังมีจากมีการบังคับใช้กฎหมาย ยอดผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในกลุ่มของแรงงานภาคประมงไม่ได้ลดลงเหมือนกับยอดของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในกลุ่มผู้หญิงและเด็ก กลับมียอดพุ่งสูงขึ้นในปี 2552 (ตารางสถิติยอดผู้เสียหายแยกตามอาชีพในปี 2552) อันเนื่องมาจากรัฐยังขาดมาตรการ กลไกในการดำเนินการป้องกันการ และปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในกลุ่มแรงงานภาคประมง และมีปัญหาอุปสรรคในดำเนินงานและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกล่าวคือ ไม่มีหน่วยงานยามฝั่งที่คอยควบคุมตรวจสอบเรือ และเจ้าหน้าที่รัฐขาดความเข้มงวดในการควบคุม ตรวจสอบเกี่ยวกับการเข้า – ออกเรือ ปัจจุบันมีเรือจำนวนมากที่ไม่มีเอกสารเรือ เอกสารลูกเรือก็สามารถออกทำการประมงได้ และพนักงานตรวจแรงงานขาดความชำนาญทางเรือทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานเชิงพื้นที่ นอกจากนี้การขาดข้อมูลเรือ ข้อมูลคนเรือ ได้กั และข้อมูลเจ้าของเรือ เนื่องจากมีเรือจำนวนมากไม่ได้มาจดทะเบียนเรือ หรือต่ออายุทะเบียนเรือ รวมทั้งมีปัญหาการสวมทะเบียนเรือและสวมหนังสือประจำคนเรือ ทำให้ยากต่อการติดตามช่วยเหลือผู้เสียหาย และไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้ ไม่เคยมีการจัดทำฐานข้อมูลของนายหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่นำแรงงานสู่กิจการภาคประมง เพราะนายหน้าคือบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีการจัดตั้งบริษัท รวมถึงการที่ผู้เสียหายไม่ทราบช่องทางขอความช่วยเหลือเกรงกลัวอิทธิพลของนายจ้างจึงไม่เข้าแจ้งความดำเนินคดี

อย่างไรก็ตามแท้จริงแล้วปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันที่ก่อให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมงอย่างต่อเนื่องคือสภาวะขาดแคลนแรงงาน ซึ่งความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์ในการแสวงหา

ผลประโยชน์อันมิชอบจากการใช้แรงงาน ฉะนั้นภาครัฐจึงควรเร่งหาแนวทางผลักดันแรงงานกลับเข้าสู่กิจการประมงในระยะยาว เพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อผู้ประกอบการและป้องกัน การประท้วงจากเกี่ยวกับการขึ้นนโยบายและมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ต่าง ๆ อย่างเข้มงวดที่กำลังจะมีขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของกิจการภาคประมง อาทิเช่น การดำเนินการตรวจสอบอย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับการจัดหาแรงงานทั้งแรงงานไทยและ แรงงานต่างด้าวเข้าทำงานอย่างถูกต้อง การจัดทำเอกสารสำคัญตามกฎหมาย และกระบวนการ ควบคุมและตรวจสอบเอกสารการจดทะเบียนเรือ ใบขออนุญาตใช้เรือ หนังสือประจำคนเรือก่อน ออกเรือทำงานประมง ตลอดจนประกาศนียบัตรของผู้คุมเรือ

ทั้งนี้การกระตุ้นให้แรงงานกลับเข้ามาประกอบอาชีพภาคประมงในระยะยาว รัฐ ควรสร้างคุณภาพชีวิตให้แรงงานโดยสร้างมาตรฐานการดำเนินชีวิตของแรงงานภาคประมงเพื่อให้ แรงงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีเทียบเคียงกับแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ด้วยการขยายการคุ้มครอง ด้านกฎหมายให้มีการคุ้มครองแรงงานภาคประมงทุกคน และให้การคุ้มครองเกี่ยวกับเรื่องการจ้าง สิทธิประโยชน์และสวัสดิการ ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์เทียบเท่ากับ แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม และพิจารณาให้การคุ้มครองด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยแก่ แรงงานในภาคประมงเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การคุ้มครองสอดคล้องกับสภาพการทำงานบนเรือ อย่างแท้จริง นอกจากนี้ควรพิจารณาเพิ่มอัตราค่าจ้าง เพื่อให้แรงงานได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการ ทำงานที่ยาก ลำบากและเสี่ยงอันตรายสูง รวมทั้งเร่งขยายสิทธิประโยชน์ประกันสังคม จัดกองทุน จ่ายสมทบช่วยเหลือแรงงาน และการจัดมาตรฐานการดำเนินชีวิตในเรือนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่ างยิ่ง เพราะลูกจ้างในเรือประมงเมื่อเลิกจากการทำงานแล้วยังต้องพักอาศัยอยู่บนเรือ ไม่ได้กลับบ้าน หรือมีที่พักเป็นส่วนตัวเหมือนแรงงานประเภทอื่น ดังนั้นจะต้องจัดให้มีมาตรฐานการคุ้มครอง เกี่ยวกับเรื่องห้องนอน ห้องสุขา อุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็น จัดอาหาร น้ำดื่มที่เพียงพอ ตลอดจนยา รักษาโรค เวชภัณฑ์ที่จำเป็น

กล่าวได้ว่าหากสามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองแรงงานดังที่ได้กล่าวมา ข้างต้นก็จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานให้ดีขึ้น และหากแรงงานได้รับค่าตอบแทน สูงกว่าในแรงงานในกิจการอื่นก็จะสามารถดึงดูดแรงงานให้กลับเข้ามาทำงานในอาชีพนี้อีกครั้ง เพราะเดิมแล้วยังมีแรงงานบางส่วนที่ยังต้องการทำงานในอาชีพนี้เนื่องจากไม่ต้องจ่ายค่าเช่า บ้านค่าอาหาร สามารถเก็บเงินได้เป็นก้อนใหญ่ เมื่อกิจการประมงมีแรงงานที่เพียงพอก็ไม่ จำเป็นต้องแสวงหาแรงงานที่ไม่ถูกต้อง และประเทศไทยสามารถลดการนำเข้าแรงงานต่างด้าวลด ปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมากับการนำเข้าแรงงานต่างด้าว เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหากการค้า

มนุษย์ ลดปัญหาเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวและเป็นการยกระดับพื้นฐานคุณภาพชีวิตของแรงงานภาคประมงไปในคราวเดียวกัน

การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่สามารถดำเนินงานให้สำเร็จได้ด้วยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง แต่จำเป็นจะต้องบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกัน การดำเนินงานจะต้องอาศัยหน่วยงานที่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการรับผิดชอบและเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละส่วนนั้น อาทิเช่น กระทรวงแรงงานมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการแก้ปัญหาด้านแรงงาน การจัดหาแรงงาน ชี้แนะเปี่ยนแรงงานคนต่างด้าว กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยกรรมทำการควบคุมเรือโดยจดทะเบียนเรือ ออกใบอนุญาตการใช้เรือและหนังสือประจำคนเรือ กรมเจ้าท่าทำหน้าที่ออกใบอนุญาตการออกเรือประมง ออกใบประกาศนียบัตรผู้ควบคุมเรือ กรมประมงมีหน้าที่ติดตามและควบคุมการทำประมงทั่วทุกพื้นที่ในเขตชายฝั่ง กองบังคับการตำรวจน้ำช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ ปราบปรามโจรสลัด กองทัพเรือมีอำนาจเรียกตรวจเรือทุกลำที่อยู่ในน่านน้ำของไทย และสามารถจับกุมเรือต้องสงสัยไปส่งให้ตำรวจน้ำได้ กรมการกงสุลประสานการช่วยเหลือแรงงานที่ถูกจับกุมในต่างประเทศ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีหน้าที่ควบคุมตรวจสอบและออกใบอนุญาตให้คนเข้าออกราชอาณาจักรให้ถูกต้อง ในส่วนการติดตามขบวนการค้ามนุษย์เพื่อดำเนินคดีจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรมสอบสวนคดีพิเศษ กองบังคับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดจากการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่ให้การคุ้มครองช่วยเหลือฟื้นฟูเยียวยา และดำเนินการส่งกลับภูมิลำเนา

ซึ่งจะเห็นว่าการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีหลากหลายมิติที่เชื่อมโยงกับการทำงานของการทำงานหน่วยงานของทั้งหน่วยภาครัฐและภาคเอกชนตามปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมงที่มีความสลับซับซ้อนจะต้องทำเนิงานร่วมกัน ปัจจุบันจึงเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการในการทำงานที่จะสร้างความเข้าใจในการประสานการทำงานเกี่ยวกับหน้าที่ปฏิบัติในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจตรงกัน อีกทั้งการดำเนินการบางอย่างเป็นการดำเนินงานที่เกินขอบเขตอำนาจของหน่วยงานเหล่านั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักในการประสานความร่วมมือในการทำงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแนวทางนโยบาย และมาตรการที่จำเป็นในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตามกฎหมาย

มาตรการในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

1. การดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2541 มาตรา 245 ได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากอาชญากรรมหรือจากการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งทำให้สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมเป็นไปในทางที่ดีขึ้น คือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดของผู้อื่นโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ต้องได้รับการคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ สิทธิอันพึงเข้าถึงและได้รับการบริการต่าง ๆ พื้นฟู และบำบัด ประเทศไทยมีกลไกรัฐในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยคำนึงถึงสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมจากการค้ามนุษย์ที่พึงได้รับ โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะได้รับการฟื้นฟู เยียวยา กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดตั้งบ้านพักเด็กและครอบครัวเพื่อรับตัวชั่วคราวมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง บำบัด ฟื้นฟูทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สำหรับดูแลผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้งกรณีคนไทยและต่างชาติ ก่อนส่งต่อไปยังสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพและสถานสงเคราะห์ซึ่งเป็นหน่วยงาน เพื่อให้การคุ้มครอง ฟื้นฟู ปรับสภาพ โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ การจัดบริการที่มีรูปแบบเป็นมาตรฐาน และมีคุณภาพในการดูแลคุ้มครอง ให้การสงเคราะห์ด้านปัจจัยสี่ การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และทักษะชีวิต รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ มิใช่อาชญากร และไม่เลือกปฏิบัติ และจัดทำโครงการพัฒนาสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ซึ่งได้รับการยอมรับและความสนใจจากบุคคลสำคัญและองค์การระหว่างประเทศ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นแบบอย่างในการคุ้มครองช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ามนุษย์

2. การคุ้มครองและให้ความเป็นธรรม โดยมีกฎหมายหลายฉบับถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีบทบาทอย่างมาก ได้กำหนดมาตรการช่วยเหลือด้านกฎหมายโดยมีการติดตามดำเนินคดีกับบุคคล และองค์การที่กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามมาตรา 6 ถึงมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 บุคคลหรือองค์การที่ทำความผิดฐานค้ามนุษย์ จะมีความผิดทางอาญาตามมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งความผิดของการกระทำตาม มาตรา 6 ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด คือ (1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หนึ่งแห่งนี้ยวักกัซัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์

จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ (2) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ชาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หนึ่ง
 เหนียวักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ มาตรา 52 ผู้ใด
 กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาท
 ถึงสองแสนบาท ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำแก่บุคคลอายุเกินสิบห้าปี แต่ไม่ถึง
 สิบแปดปีต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถึงสอง
 แสนสี่หมื่นบาทถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำแก่บุคคลอายุไม่เกินสิบห้าปี ต้อง
 ระวางโทษจำคุกตั้งแต่แปดปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท
 (สำนักพัฒนาข้าราชการตำรวจ, 2552) และเหยื่อค้ามนุษย์ไม่ถูกตั้งข้อหาใด ๆ ทั้งสิ้น

จะเห็นว่ารัฐบาลไทยมีความพยายามในการให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่
 ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์พึงจะได้รับ